

**PRIMERJAVA BRALNIH NAVAD DIJAKOV SREDNJE ZDRAVSTVENE IN
KOZMETIČNE ŠOLE CELJE PRED IN PO OBDOBJU PANDEMIJE COVID-19**

Raziskovalna naloga

Mojca Valenčak

Srednja zdravstvena in kozmetična šola Celje
Verače, avgust 2026

KAZALO VSEBINE

1.	UVOD	1
1.1	Opredelitev raziskovalnega področja	1
1.2	Namen in cilji raziskovalne naloge	1
1.3	Raziskovalna vprašanja in hipoteze	3
1.4	Raziskovalne metode	4
2.	TEORETIČNI DEL	6
2.1	Branje kot temeljna človekova kulturna in izobraževalna dejavnost	6
2.2	Spreminjanje branja skozi čas	6
2.3	Bralna pismenost	8
2.3.1	Družinsko okolje	8
2.3.2	Šolski in izobraževalni sistem	9
2.3.3	Individualni in osebni dejavniki	11
2.3.4	Družbeni in tehnološki dejavniki	11
2.4	Vpliv pandemije COVID-19 na bralne in digitalne navade mladostnikov	14
2.5	PISA	16
2.6	Knjiga in bralci – raziskava	17
2.7	Bralna kultura	19
2.8	Bralne navade mladostnikov	21
2.9	Pregled dosedanjih raziskav	21
3.	EMPIRIČNI DEL	23
3.1	Namen raziskave	23
3.2	Raziskovalni problem	23
3.3	Metodologija raziskave	23
3.3.1	Časovni potek raziskave	23
3.3.2	Raziskovalni pristop in tip raziskave	23
3.3.3	Raziskovalni instrument	23
3.3.4	Hipoteze	24
3.3.5	Vzorec raziskave	24
3.3.6	Postopek zbiranja podatkov	24
3.3.7	Obdelava podatkov	24
3.3.8	Omejitev raziskave	24
3.3.9	Etični vidik raziskave	25
4.	REZULTATI IN ANALIZA	26

4.1	Izvirni prispevek k praksi in teoriji.....	42
4.2	Sklepne ugotovitve	42
5.	ZAKLJUČEK.....	45
6.	SEZNAM LITERATURE IN VIROV.....	51
7.	PRILOGA.....	55
7.1	Anketa o bralnih navadah - SZKSCE - 2026.....	55

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Povprečni dosežek iz branja med letoma 2006 in 2022	16
Graf 2: Delež (%) anketiranih dijakov glede na spol in okolje	27
Graf 3: Kakšna je tvoja navada branja knjig?	29
Graf 4: Kakšen tip knjig najraje bereš?	31
Graf 5: Kaj radi berejo dijakinje in kaj dijaki	31
Graf 6: Kaj bi dijaki izbrali, tiskano ali elektronsko knjigo.	32
Graf 7: Kje dijaki dobijo knjige za prostočasno branje?	32
Graf 8: Raziskava Planko, 2019.	33
Graf 9: Kdo ali kaj prepriča dijake za branje knjig?	33
Graf 10: Delež bralcev po pandemiji COVID-19	34
Graf 11: Ali je pandemija vplivala na tvojo bralno kulturo?	34
Graf 12: Uporaba družbenih omrežij in interneta pri iskanju knjig.	35
Graf 13: Mnenje dijakov o spodbujanju šole k branju	36
Graf 14: Kako pogosto profesorji med poukom spodbujajo dijake k branju	37
Graf 15: Mnenje dijakov o knjižnici	38
Graf 16: Mnenje dijakov o knjižnici leta 2019	38
Graf 17: Poznavanje dejavnosti šolske knjižnice med dijaki in njihovo sodelovanje	39
Graf 18: Vpliv projekta Rastem s knjigo	40
Graf 19: Ocena trditve, da branje knjig pozitivno vpliva na splošno razgledanost in razvoj kritičnega mišljenja	41
Graf 20: Količina prebranih knjig med letošnjimi počitnicami	41

KAZALO SLIK

Slika 1: Srednjeveška inicialka iz rokopisa Collectarium iz samostana Stična.....	7
---	---

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število vpisanih in aktivnih dijakov med 2019–2026	26
Tabela 2: Število vpisanih in aktivnih dijakov med 2014–2019	26
Tabela 3: Prikaz deležev aktivnosti dijakov med prostim časom	28
Tabela 4: Časovnica izvajanja prostočasnih dejavnosti.....	29
Tabela 5: Kako pogosto profesorji med poukom spodbujajo dijake k branju.	36

POVZETEK

»Branje je potovanje vase in v svet.« s temi besedami je širila željo po širjenju bralne pismenosti velika ambasadorica branja Manca Košir.

Raziskava obravnava problem spreminjanja bralne kulture, bralne pismenosti in bralnih navad mladostnikov pod vplivom digitalizacije ter pandemije COVID-19. Namen in cilj naloge sta preučiti trenutno stanje bralnih navad dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje ter primerjati rezultate iz šolskega leta 2025/26 z ugotovitvami predpandemične raziskave iz leta 2019/20. V raziskavi so preučene tudi razlike glede na spol, motivacija za branje ter odnos do tiskanih in elektronskih knjig.

Teoretični del temelji na deskriptivni in primerjalni metodi analize literature, empirični del pa na kvantitativni raziskovalni metodi z uporabo anketnega vprašalnika ter primerjalni analizi pridobljenih podatkov.

Glavne ugotovitve kažejo na razlike v pogostosti in motivih za branje med dvema časovnima obdobjema, pri čemer šolske obveznosti ostajajo primarni razlog za branje, medtem ko interes za prostočasno branje upada. Ugotovljen je tudi specifičen odnos dijakov do elektronskih besedil v primerjavi s tiskanimi.

Praktični in teoretični prispevek naloge se odraža v poglobljanju razumevanja razvoja bralne kulture mladih ter v podanih smernicah in predlogih za profesorje pri spodbujanju branja.

Ključne besede: branje, bralna kultura, bralna pismenost, digitalizacija bralcev, pandemija COVID-19

ABSTRACT

"Reading is a journey into yourself and into the world." This is how the great reading ambassador Manca Košir spread the desire to spread reading literacy.

The research paper addresses the problem of changing reading culture, reading literacy and reading habits of adolescents due to digitalization and the COVID-19 pandemic. The purpose and objective of the task are to examine the current state of students' reading habits at the Secondary Health and Cosmetic School in Celje and to compare the results from the 2025/26 school year with the findings of the pre-pandemic research dating from 2019/20. The research also examines differences according to gender, reading motivation and attitude towards printed as well as electronic books.

The theoretical part is based on the descriptive and comparative method of literature analysis, while the empirical part is based on the quantitative research method using a survey questionnaire and comparative analysis of the obtained data.

The main findings indicate the differences in the frequency and motives for reading between the two time periods. School obligations remain the primary reason for reading while interest in leisure reading is declining. It has also been established that students have a specific attitude towards electronic texts compared to the printed ones.

The practical and theoretical contribution of the research paper is to gain a deeper understanding of the development of youth's reading culture and to provide guidelines as well as suggestions to professors in promoting reading.

Keywords: reading, reading culture, reading literacy, digitalization of readers, COVID-19 pandemic

1. UVOD

1.1 Opredelitev raziskovalnega področja

Ali je branje res pomembno za bodoče generacije? S tem vprašanjem se ubadajo številni posamezniki in inštituti že par desetletij. Kdo bo še bral? Branje kot prisila ali kot užitek, sprostitev? Kakšna oblika bralne komunikacije bo v prihodnje? Ali je pandemija COVID-19 pozitivno ali negativno vplivala na bralno pismenost, na bralno kulturo mladih?

Bralna pismenost vključuje razvite bralne spretnosti, razumevanje prebranega, kritično vrednotenje informacij in odnos posameznika do branja. S slednjim je neposredno povezana bralna kultura, ki se kaže v tem, kako posameznik vrednoti knjigo in druge oblike besedil, kako pogosto bere, kakšne vsebine izbira, iz katerih razlogov bere in kakšen pomen pripisuje branju v vsakdanjem življenju. Branje tako ni zgolj individualna dejavnost, temveč tudi kulturna praksa, ki je povezana z družinskim okoljem, šolo, vrstniško skupino, knjižnicami, mediji in širšim družbenim okoljem (Gerčar, Kovač, Blatnik, Rugelj, 2024).

1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge

V slovenskem prostoru je raziskovanje oz. primerjava bralnih navad dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje pomembna, saj je bila na tej šoli že izvedena obsežnejša raziskava. Raziskava Plankove je v primerjavi z našo iz šolskega leta 2025/26, zajela dijake v šolskem letu 2019/2020 ter se osredotočila na bralne navade generacije Z, uporabo šolske knjižnice, prostočasne dejavnosti, načine iskanja informacij ter vlogo šole pri spodbujanju branja.

Namen raziskave je tudi ugotoviti, ali so spremembe, povezane z digitalizacijo in izkušnjo šolanja v času pandemije, vplivale na dolgoročneje bralne navade dijakov. Pri tem raziskava izhaja iz predhodnih ugotovitev o bralnih navadah dijakov iste šole in jih nadgrajuje z novim časovnim obdobjem.

Namen naloge je, da raziskava prikaže primerjavo ugotovitev, pridobljenih pred oziroma ob začetku obdobja pandemije COVID-19, z ugotovitvami, pridobljenimi po pandemiji. Raziskovalna naloga se tako umešča na presečišče področij bralne pismenosti, bralne kulture, mladostniške kulture, vzgojno-izobraževalnega procesa in vpliva digitalizacije na vsakdanje

življenje mladih. Njeno osrednje vprašanje ni zgolj, koliko dijaki berejo, temveč tudi zakaj berejo, kaj berejo, v kateri obliki berejo, kako doživljajo branje in kako se je njihov odnos do branja spremenil po obdobju pandemije COVID-19.

Cilji:

- opredeliti pojem branja, bralnih navad, bralne kulture in bralne pismenosti,
- predstaviti pomen branja za osebni, intelektualni, socialni in izobraževalni razvoj mladostnika,
- predstaviti značilnosti bralnih navad mladostnikov,
- raziskati dejavnike, ki vplivajo na oblikovanje bralnih navad,
- predstaviti vpliv digitalizacije na sodobno branje,
- primerjati značilnosti tiskanega in digitalnega branja,
- predstaviti ugotovitve dosedanjih slovenskih in tujih raziskav o bralnih navadah mladih,
- ugotoviti spremembe v bralni kulturi dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje pred in po pandemiji COVID 19,
- preučiti trenutno stanje bralnih navad dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje,
- primerjati bralne navade dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje pred in po pandemiji COVID 19,
- ugotoviti, ali se bralne navade dijakov razlikujejo glede na spol,
- ugotoviti, kateri so najpogostejši razlogi, zaradi katerih dijaki berejo,
- ugotoviti, ali dijaki dajejo prednost tiskanim ali elektronskim različicam knjig,
- primerjati ugotovitve sedanje raziskave z ugotovitvami predhodnih raziskav,
- preučiti stališča profesorjev o bralni kulturi mladih,
- podati praktične predloge za profesorje, svetovalno delo in starše.

1.3 Raziskovalna vprašanja in hipoteze

Na podlagi navedenih ciljev, so bila navedena naslednja raziskovalna vprašanja:

RV1: Kako se razlikujejo bralne navade dijakov pred in po obdobju pandemije COVID-19?

RV2: Ali obstajajo razlike v bralnih navadah med dijakinjami in dijaki?

RV3: Kateri razlogi so najpomembnejši za branje dijakov?

RV4: Kakšno vlogo imajo pri branju šolske obveznosti, domače branje in ocenjevanje?

RV5: Kakšen je odnos dijakov do branja kot prostočasne dejavnosti?

RV6: Kako dijaki zaznavajo spodbujanje branja v šolskem okolju?

RV7: Ali dejavnosti in projekti, namenjeni spodbujanju branja, vplivajo na zanimanje dijakov za branje?

RV8: Kakšen je odnos dijakov do tiskanih in elektronskih knjig?

RV9: Ali se je po obdobju pandemije spremenil odnos dijakov do elektronskega branja?

RV10: Kateri dejavniki najbolj vplivajo na bralne navade dijakov?

Na podlagi raziskovalnih vprašanj, ki se osredotočajo na dijakovo bralno kulturo, so bile oblikovane naslednje hipoteze:

H1: Dijakinje berejo več kot dijaki.

H2: Dijaki najpogosteje berejo zaradi domačega branja oziroma zaradi ocen.

H3: Med dijaki je več kot polovica takšnih, ki menijo, da jih branje ne zanima več oziroma jih ne zanima kot prostočasna dejavnost.

H4: Dijake elektronske različice knjig pritegnejo bolj kot tiskane različice.

H5: Dijaki zaznavajo, da profesorji predstavljajo različne projekte in dejavnosti, povezane z branjem, vendar te dejavnosti na njihovo zanimanje za branje nimajo pomembnega vpliva.

H6: Dijaki po obdobju pandemije COVID-19 berejo manj kot pred obdobjem pandemije.

Hipoteze so oblikovane tako, da jih je mogoče preverjati z rezultati ankete. Pri njihovi interpretaciji bo treba upoštevati, da raziskava ne more dokazovati neposredne vzročnosti med pandemijo in morebitnimi spremembami bralnih navad. Če bodo ugotovljene razlike med obdobjema, bo mogoče govoriti o razlikah oziroma povezanosti, ne pa samodejno o tem, da je bila pandemija njihov edini vzrok.

Pri raziskavi je treba upoštevati tudi omejitve. Ker raziskava zajema dijake ene srednje šole, rezultatov ne bo mogoče brez dodatne raziskave posplošiti na celotno populacijo slovenskih srednješolcev. Omejitev predstavlja tudi časovna primerjava, saj se generacije dijakov med seboj razlikujejo. Razlike med rezultati zato lahko odražajo tudi generacijske spremembe, razvoj digitalnih tehnologij, spremembe šolskega okolja in širše družbene spremembe. Pomembna omejitev je tudi anketna metoda. Podatki temeljijo na odgovorih dijakov, zato so odvisni od njihovega razumevanja vprašanj in pripravljenosti za iskreno poročanje o lastnem vedenju. Pri vprašanjih o branju je posebej pomembno, kako posameznik razume pojem branja. Nekdo lahko pod ta pojem vključuje samo knjige, drugi pa tudi spletna besedila, elektronske članke, družbena omrežja in druge oblike digitalnega branja. Tretja omejitev je povezana z razlikovanjem med vzrokom in časovno povezanostjo. Če se bo pokazalo, da dijaki po pandemiji berejo manj, iz tega še ne bo mogoče sklepati, da je bila pandemija edini ali neposredni vzrok za spremembo. Raziskava bo zato govorila predvsem o razlikah med obdobjema in o dejavnostih, ki jih dijaki sami povezujejo s svojim bralnim vedenjem.

1.4 Raziskovalne metode

V teoretičnem delu je uporabljena deskriptivna metoda, s katero so predstavljeni, primerjani in smiselno povezani izsledki domače in tuje strokovne ter znanstvene literature s področja branja, bralne pismenosti, bralne kulture, mladostnikov, digitalnega branja in vpliva pandemije COVID-19 na izobraževanje in prostočasne dejavnosti mladih. Pri obravnavi obstoječih raziskav je uporabljena primerjalna metoda. Ta omogoča primerjavo ugotovitev

različnih avtorjev ter predvsem primerjavo predhodnih ugotovitev o bralnih navadah dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje z rezultati nove raziskave.

V empiričnem delu je uporabljena kvantitativna raziskovalna metoda. Temeljni instrument zbiranja podatkov je anketni vprašalnik, s katerim se zbirajo podatki o pogostosti branja, motivih za branje, odnosu do knjige, vplivu šole in profesorjev ter izbiri med tiskanim in elektronskim gradivom. Rezultati so prikazani z deležnimi prikazi, preglednicami ter grafi.

Za primerjavo rezultatov s predhodno raziskavo je uporabljena primerjalna analiza. Pri interpretaciji rezultatov je pomembno upoštevati značilnosti obeh vzorcev in časovni okvir raziskovanja. Podrobnejši opis raziskovalnega vzorca, raziskovalnega instrumenta, postopka zbiranja podatkov, načina obdelave podatkov ter postopkov preverjanja hipotez je predstavljen v empiričnem delu raziskovalne naloge.

2. TEORETIČNI DEL

2.1 Branje kot temeljna človekova kulturna in izobraževalna dejavnost

Branje je ena temeljnih človekovih kulturnih, izobraževalnih in komunikacijskih dejavnosti ter pomemben sestavni del posameznikovega osebnostnega in intelektualnega razvoja. V sodobni družbi njegova vloga ni omejena zgolj na sposobnost razumevanja zapisanega besedila, temveč vključuje tudi sposobnost kritičnega presojanja informacij, njihovega povezovanja z lastnim znanjem ter njihove smiselne uporabe v različnih življenjskih okoliščinah. Prav zato bralna pismenost predstavlja eno izmed ključnih podlag za uspešno vključevanje posameznika v družbo, izobraževanje, nadaljnje učenje in poklicno življenje. Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030 bralno pismenost povezuje z razumevanjem, kritičnim vrednotenjem in uporabo pisnih informacij ter jo umešča med temeljne pogoje posameznikovega uspešnega delovanja v sodobni družbi (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2020).

2.2 Spreminjanje branja skozi čas

Zgodovina branja je dolga in fascinantna zgodba o tem, kako je človeštvo spreminjalo načine shranjevanja, prenosa in razumevanja zapisane besede. Vse se je začelo v starodavni Mezopotamiji in Egiptu, ko so nastale prve pisave, kot sta bila klinopis in hieroglifi. V tistem času branje ni bilo vsakodnevna spretnost, temveč privilegij redkih posameznikov, predvsem pisarjev in duhovnikov (Manguel, 2000).

Besedila so zapisovali na glinaste ploščice ali papirusne zvitke. Odvijanje dolgih zvitkov je zahtevalo uporabo obeh rok, kar je pomenilo, da je bilo branje fizično zahtevno in je potekalo skoraj izključno glasno, saj je zvočna interpretacija pomagala pri razumevanju neprekinjenega besedila brez presledkov in ločil (Fischer, 2003).

V antičnih časih, ko je bila pismena le peščica ljudi, so tisto, kar danes pravimo literarna dela pogosto javno pripovedovali in brali na glas; podobno so v srednjem veku med kosili v samostanih prebirali Sveto pismo. Še pred dobrimi sto leti so se pri nas in drugje po Evropi ljudje ob večerih zbirali po domovih in poslušali glasno branje, običajno edinega vaščana, ki je

znal tekoče brati. Pri skupinskem branju je tisti, ki je bral, pogosto tudi določil, kaj bo bral. Ker je bilo v antiki in v srednjem veku malo besedil, so ista dela prebirali večkrat. (Kovač, 2020).

Z izumom kodeksa v prvih stoletjih našega štetja so vezani listi pergamenta bralcem omogočili hitro listanje, enostavnejše iskanje odlomkov ter proste roke za pisanje opomb. V srednjem veku je bilo branje močno povezano s samostani in cerkvenimi redi, kjer so redovniki v skriptorijih ročno prepisovali ter okraševali rokopise z inicialkami. Ko so prepisovalci med besede postopoma začeli vnašati presledke in ločila, se je uveljavila praksa tihega branja. Bralcu se tako ni bilo več treba zanašati na zvok, da bi dojel pomen, kar je odprlo vrata intimnejšemu, bolj osebnemu in kritičnemu dojemanju besedil brez zunanjega opazovanja.

Slika 1: Srednjeveška inicialka iz rokopisa Collectarium iz samostana Stična

Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Illuminirani_rokopis

Sredi petnajstega stoletja je Johannes Gutenberg z izumom premičnih kovinskih tiskarskih črk – tiskarskega stroja povzročil pravo revolucijo, saj je tiskana knjiga omogočila masovno proizvodnjo besedil ter dostopnejšo ceno knjig. Pojavilo se je tiho branje posameznikov. V stoletjih, ki so sledila, sta širjenje pismenosti in pojav časopisov, revij ter romanov branje spremenila v masovno kulturno dejavnost za širši krog ljudi. Po prvi svetovni vojni je branje postalo množično. In šole so izboljšale pismenost. Branje ni bilo več le orodje za proučevanje verskih in pravnih besedil, temveč je postalo oblika zabave, izobraževanja ter političnega udejstvovanja vseh družbenih slojev.

Danes, v digitalni dobi, se zgodovina branja nadaljuje na zaslonih pametnih telefonov, tablic in elektronskih bralnikov. Sodobni bralec se je od zvitkov in tiskanih strani premaknil k spletnim tekstom s povezavo t.i. hipertekstom, kjer je branje pogosto bolj fragmentirano, hitro in interaktivno, kar odpira nova vprašanja o poglobljenem razumevanju besedil (Wolf, 2007). Branje je hitrejše, bolj razpršeno in pogosto temelji na iskanju ključnih besed. Kljub spremembam medijev pa osnovni namen branja ostaja enak: povezovanje človeškega uma z mislimi, zgodbami in spoznanji drugih.

2.3 Bralna pismenost

Bralna pismenost je zato tesno povezana z vseživljenjskim učenjem. Posameznik namreč ne bere samo v šoli, temveč tudi pri nadaljnjem izobraževanju, pri opravljanju poklicnih nalog, pri pridobivanju informacij in pri preživljanju prostega časa. Razvijanje bralne pismenosti se posledično ne konča z zaključkom formalnega izobraževanja, ampak predstavlja dolgotrajen proces, ki se prilagaja posameznikovim potrebam, življenjskim okoliščinam in družbenim spremembam. (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2020).

Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti branje umešča med ključne pogoje za uspešno vključevanje posameznika v družbo. Bralna pismenost ni razumljena kot enkrat osvojena sposobnost, temveč kot zmožnost, ki se razvija vse življenje in se prilagaja različnim potrebam posameznika (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2020).

Več avtorjev (Devjak, Saksida, 2016; Kepic Mohar, 2021; Kopač, 2020; Bayhard, 2010) navaja več dejavnikov, ki vplivajo na bralno pismenost. Dejavniki, ki vplivajo na bralno pismenost, se delijo v štiri glavne skupine: družinsko okolje, šolski in izobraževalni sistem, individualni in osebnostni dejavniki ter družbeni in tehnološki dejavniki.

2.3.1 Družinsko okolje

Za bralno spodbudno okolje sta izjemno pomembna zgled staršev (če otrok redno opazuje starše pri branju) in skupno branje v zgodnjem otroštvu. Ključno vlogo igra tudi prisotnost knjig ter drugega bralnega gradiva v domačem gospodinjstvu. Prav tako socio-ekonomski status

vpliva na dostop do izobraževalnih virov, knjižnic in zunajšolskih dejavnosti ter splošno materialno in socialno varnost družine.

Poseben pomen ima branje v obdobju mladostništva. Mladostnik se v tem obdobju vse bolj osamosvaja, oblikuje lastne interese, vrednote in stališča ter prevzema večjo odgovornost za organizacijo svojega časa. Branje tako postopoma prehaja iz dejavnosti, ki jo usmerjajo predvsem odrasli, v dejavnost, o kateri mladostnik odloča sam. Prav zato je odnos mladostnika do branja pomemben pokazatelj njegove bralne kulture.

Posebno pozornost zahteva proučevanje bralnih navad mladostnikov. Adolescenca je razvojno obdobje, v katerem se spreminjajo interesi, vrednote, načini preživljanja prostega časa in odnos do šolskih obveznosti. Branje, ki je bilo v zgodnejših obdobjih odraščanja pogosto povezano z družinskim okoljem in sistematičnim šolskim spodbujanjem, v obdobju adolescence vse bolj postaja stvar posameznikove osebne izbire. Prav v tem obdobju se lahko oblikuje trajnejši odnos do branja oziroma pride do odmika od branja knjig.

V sodobni družbi je pomen branja še posebej izrazit zaradi velike količine informacij, s katerimi se posameznik srečuje vsak dan. Posameznik mora znati informacije poiskati, razumeti, primerjati, presoditi njihovo verodostojnost in jih smiselno uporabiti. Branje je zato povezano tudi z razvojem kritičnega mišljenja in informacijske pismenosti.

Slovenske raziskave kažejo, da je prav prehod v mladostništvo pomemben za razumevanje sprememb bralnega vedenja. Grilc (2017) je pri primerjavi slovenskih in francoskih mladih opozoril na pomembno razliko med branjem zaradi šolskih obveznosti in branjem iz lastnega interesa. Pri slovenskih mladostnikih ima šolsko branje izrazitejšo vlogo, medtem ko je branje zaradi osebnega interesa manj izrazito. Takšna ugotovitev je pomembna tudi za razumevanje motivacije za branje, saj branje, ki ga posameznik doživlja kot lastno izbiro in vir zadovoljstva, ni enakovredno branju, ki ga opravlja predvsem zaradi ocenjevanja ali izpolnjevanja šolskih zahtev (Grilc, 2017).

2.3.2 Šolski in izobraževalni sistem

Kakovost poučevanja zajema uporabo sodobnih učnih metod, sistematično razvijanje bralnih strategij (kot sta napovedovanje in povzemanje) ter zmožnost učiteljev, da učence ustrezno

motivirajo ter dostop do gradiv, ki je precej odvisen od vloge šolske in splošne knjižnice, bogastva knjižnične zbirke ter spodbujanja prosto izbranega branja.

Pri šolskem branju ima pomembno vlogo zunanja motivacija. Dijak prebere določeno knjigo, ker jo mora, ker bo o njej ocenjen ali ker je branje del učnega procesa. Takšna motivacija je lahko učinkovita pri zagotavljanju, da dijak določeno besedilo dejansko prebere, vendar sama po sebi še ne zagotavlja pozitivnega odnosa do branja. Pri raziskovanju bralne kulture mladostnikov je zato pomembno razlikovati med branjem zaradi zunanjih zahtev in branjem zaradi notranjega interesa. Dijak lahko knjigo prebere zato, ker je to njegova šolska obveznost, ker bo iz vsebine ocenjen ali ker jo potrebuje pri pouku. Drugače pa je, kadar po knjigi poseže samoiniciativno, ker ga zanimajo njena vsebina, avtor, književna zvrst ali določena tema. Prav slednje je pomembno za oblikovanje trajnejšega odnosa do branja (Pečjak, 2021).

Šola je poleg družine osrednje okolje za razvijanje bralne kulture. Učitelj pri tem nima samo vloge posredovalca znanja, temveč je tudi bralni vzor. Pomemben je odnos učitelja do knjige in branja. Če učitelj o knjigah govori z zanimanjem, dijakom omogoča pogovor o prebranem in povezuje književna dela z njihovimi izkušnjami, lahko branje dobi osebnejši pomen (Kovač, 2020).

PISA 2018 je pokazala, da so dijaki odnos učiteljev do branja in poučevanja doživljali različno. Pri tem so bile zaznane tudi razlike med državami. OECD poudarja pomen podpore učiteljev in njihovega odnosa do učencev pri razvijanju pozitivnega odnosa do učenja in branja (OECD, 2023).

Šolske dejavnosti za spodbujanje branja morajo zato presegati zgolj predstavitev knjig. Pomembno je ustvariti situacije, v katerih dijaki knjigo povežejo z lastnimi interesi, aktualnimi družbenimi vprašanji, filmom, glasbo, umetnostjo, družbenimi omrežji ali drugimi področji njihovega življenja. Pri mladostniku ima branje poleg izobraževalne tudi pomembno osebno in socialno funkcijo. Branje leposlovja posamezniku omogoča srečevanje z različnimi življenjskimi situacijami, vrednotami, pogledi in izkušnjami. Književni liki lahko predstavljajo drugačen pogled na svet, kar prispeva k razvoju empatije in razumevanju drugih ljudi. Kovač (2020) zato branje knjig povezuje z razvojem posameznika in poudarja, da knjiga v digitalni družbi kljub številnim novim medijem ohranja pomembno vlogo (Kovač, 2020).

2.3.3 Individualni in osebnostni dejavniki

Pri motivaciji in interesu gre za notranjo željo po branju in zanimanje za vsebino. Učenci, ki berejo iz užitka, dosegajo opazno višjo raven pismenosti. Kognitivne in jezikovne zmožnosti spadajo sem poleg obsežnega besednega zaklada, predznanje o obravnavanih temah, sposobnost koncentracije ter zmogljivost delovnega spomina.

Motivacija je eden izmed ključnih dejavnikov bralnega vedenja. Dijak lahko bere zato, ker ga vsebina zanima, ker želi izvedeti nekaj novega, ker ga knjiga sprošča ali zabava, lahko pa bere zaradi zunanjega pritiska oziroma zahteve.

PISA 2018 je pokazala pomembno povezavo med uživanjem v branju in bralnimi dosežki. Dijaki, ki berejo z veseljem in branje vključujejo v svoj vsakdan, imajo več možnosti, da z redno vadbo razvijajo bralne spretnosti. Boljši bralci pa lahko zaradi večje uspešnosti in samozavesti branje doživljajo tudi kot prijetnejšo dejavnost. Ta raziskava je pokazala, da se je v številnih državah med letoma 2009 in 2018 zmanjšalo uživanje mladostnikov v branju. OECD hkrati opozarja, da je mogoče del sprememb povezati tudi s spremembo vrste besedil, ki jih mladi berejo, saj lahko mladi berejo manj knjig, revij in časopisov, vendar več spletnih besedil (OECD, 2023).

2.3.4 Družbeni in tehnološki dejavniki

Vpliv digitalnih medijev se opazi kot branje na ekranih, ki pogosto vodi do površinskega branja oziroma "skeniranja", kar lahko negativno vpliva na globinsko razumevanje daljših in zahtevnejših besedil. Tudi vrstniška kultura – odnos vrstnikov do knjig pomembno oblikuje posameznikov odnos do branja — gre za družbeno sprejemanje ali odklanjanje branja kot vrednote.

H prvi alineji Pečjak navaja da je sodobno raziskovanje bralnih navad mladih dodatno zapleteno, zaradi razvoja digitalnih tehnologij. Mladi so danes izpostavljeni različnim vrstam besedil, ki jih prebirajo na telefonih, računalnikih, tabličnih računalnikih in drugih napravah. Ob tradicionalnih knjigah se srečujejo z elektronskimi knjigami, spletnimi članki, objavami na družbenih omrežjih, elektronskimi sporočili, klepeti in drugimi digitalnimi besedili. Zato ni več

ustrezno govoriti o branju kot o enotni dejavnosti, saj se razlikujejo namen, obseg, zahtevnost, medij in način obdelave prebranega. (Pečjak, 2021)

Digitalizacija je s tem spremenila tudi bralno okolje. Besedilo na zaslonu je pogosto umeščeno v okolje, v katerem so bralcu hkrati na voljo druge informacije, povezave, slike, videoposnetki in različne možnosti interakcije. Digitalno okolje omogoča hitro pridobivanje informacij, vendar lahko zaradi številnih dražljajev vpliva tudi na način usmerjanja pozornosti. Pri poglobljenem branju daljšega besedila je zato pomembno vprašanje, ali način dostopa do besedila vpliva na razumevanje in pomnjenje.

Novejše raziskave digitalnega branja kažejo, da razmerja med tiskanim in digitalnim branjem ni mogoče razlagati enostransko. Meta-analiza Furenes, Kucirkove in Bus (2021), ki je zajela 39 raziskav, je pokazala, da so bili pri otrocih pri preprostih primerjavah digitalnih in tiskanih knjig rezultati razumevanja pogosto nekoliko boljši pri tiskani obliki, vendar so na rezultate pomembno vplivali tudi značilnosti digitalnega gradiva in način njegove uporabe (Furenes, Kucirkova in Bus, 2021).

Tudi novejša meta-analiza iz leta 2024 opozarja, da razlika med digitalnim in tiskanim branjem ni absolutna. Analiza 37 eksperimentalnih raziskav je pokazala, da med obema oblikama na splošni ravni ni bilo statistično pomembne razlike v razumevanju, vendar so se učinki spreminjali glede na značilnosti bralca, besedila in pogoje branja (ScienceDirect, 2024, str. 1–10). Posebej pomembna je tudi novejša mrežna meta-analiza, objavljena leta 2026, ki primerja različne digitalne naprave s papirjem. Avtorji ugotavljajo, da so med posameznimi digitalnimi napravami razlike, pri čemer je pomemben tudi način pomikanja po besedilu. Rezultati potrjujejo, da vprašanja digitalnega branja ni mogoče skrbno na preprosto nasprotje »knjiga proti zaslonu«, temveč je treba upoštevati konkretno bralno okolje (DOI, 2026; Kovač, 2020).

Vzporedno z razvojem digitalnih tehnologij se spreminjajo tudi prostočasne navade mladih. Čas, ki je namenjen branju knjig, tekmuje z uporabo družbenih omrežij, gledanjem videov, igranjem računalniških iger, spletnim komuniciranjem in drugimi digitalnimi dejavnostmi. Pri tem ni mogoče preprosto sklepati, da mladi zaradi digitalnih medijev ne berejo. Bolj ustrezno je govoriti o spremembi bralnih praks, saj se je velik del njihovega branja preselil v digitalno okolje. Razvoj digitalnih tehnologij je bistveno spremenil bralno okolje. Knjiga ni več edini

nosilec daljšega besedila, saj lahko posameznik knjigo bere na računalniku, tabličnem računalniku, telefonu ali elektronskem bralniku. Ob tem pa digitalno okolje ponuja številne druge vsebine, ki tekmujejo za posameznikovo pozornost. Tradicionalno oziroma tiskano branje je povezano s fizično knjigo in z linearnim napredovanjem skozi besedilo. Digitalno branje je lahko bolj nelinearno, saj omogoča povezovanje različnih vsebin, hitro iskanje informacij, premikanje med spletnimi stranmi in sočasno uporabo različnih virov.

Pomembno raziskovalno vprašanje je zato, ali digitalna oblika knjige mladostnika bolj pritegne. Pri tem je treba razlikovati med privlačnostjo medija in kakovostjo bralnega procesa. Dejstvo, da dijak raje uporablja telefon ali elektronski bralnik, še ne pomeni, da bo digitalno besedilo tudi bolje razumel. Mangen, Walgermo in Brønneck (2013) so ugotovili, da so mladostniki pri branju enakih besedil na papirju dosegli boljše rezultate pri preverjanju razumevanja kot skupina, ki je besedilo brala na računalniškem zaslonu. Raziskava je zajela 72 mladostnikov, ki so bili razdeljeni v skupini za tiskano in digitalno branje (Mangen, Walgermo in Brønneck, 2013, str. 61–68).

Pri tem pa ni mogoče oblikovati splošnega sklepa, da je digitalno branje slabše. Rezultat je odvisen od vrste besedila, namena branja, bralca in digitalnega okolja. Digitalni mediji imajo pomembno prednost pri dostopnosti, iskanju informacij in možnosti prilagajanja besedila. Za mlade, ki so digitalno okolje sprejeli kot naravni del svojega vsakdanjega življenja, so lahko elektronske knjige tudi pomemben način dostopa do književnosti. Novejša slovenska raziskava Ferk (2025) potrjuje, da je treba bralne prakse generacije Z razumeti kot preplet fizičnih in digitalnih prostorov. Bralne izbire mladih se oblikujejo v knjižnicah, knjigarnah, na družbenih omrežjih in v digitalnih aplikacijah, zato meja med tradicionalnim in digitalnim bralcem postaja vse manj izrazita (Ferk, 2025).

V Sloveniji od leta 2018 poteka projekt Nacionalni mesec skupnega branja, v sklopu katerega se zvrsti več dogodkov po državi. Vsako leto se začne 8. septembra (na mednarodni dan pismenosti) in traja do zaključka Tedna otroka v začetku oktobra. Projekt se je pričel na pobudo Bralnega društva Slovenije in številnih partnerskih ustanov (kot so Bralna značka, Javna agencija za knjigo, Andragoški center Slovenije in Združenje splošnih knjižnic) z namenom dviga bralne kulture in pismenosti v Sloveniji.

Letošnja osrednja tema Nacionalnega meseca skupnega branja – Branje je veselje – zato ne nagovarja le k dejavnosti, temveč k doživljanju. NIJZ vabi vrtce, šole, knjižnice, knjigarne, društva in druge organizacije, da v tem času odprejo prostor za branje kot prijetno, sproščujoče in povezovalno izkušnjo. Ne gre za to, koliko preberemo, temveč kako beremo – skupaj, z užitkom, brez pritiska in z možnostjo izbire. Branje kot veselje se pogosto rodi v majhnih trenutkih: ko otrok sam izbere knjigo, ko odrasli znova odkrije čas za branje, ko skupina deli zgodbo in pogovor. Prav takšni trenutki gradijo trajen odnos do branja.

Zato bodo v okviru NMSB 2026 oblikovali dejavnosti, ki:

- dajejo prednost užitku pred obveznostjo,
- omogočajo svobodno izbiro bralnih gradiv,
- povezujejo generacije in skupnosti,
- ustvarjajo prijetno bralno okolje brez vrednotenja.

Naj bodo to skupna branja, bralni koticiki, izmenjave knjig, priporočila, pogovori ali povsem nove, nepričakovane oblike. (NMSB, 2026)

2.4 Vpliv pandemije COVID-19 na bralne in digitalne navade mladostnikov

Pandemija COVID-19 predstavlja pomemben prelom v razvoju sodobnega izobraževanja. Zaprtje šol in prehod na izobraževanje na daljavo sta povzročila, da so računalniki, tablični računalniki in mobilni telefoni postali osnovna sredstva šolskega dela. Dijaki so bili prisiljeni velik del izobraževalnih vsebin sprejemati prek digitalnih zaslonov.

S tem se je spremenilo tudi razmerje med tiskanim in digitalnim gradivom. Besedila, ki so jih dijaki pred tem pogosto prejeli v tiskani obliki, so bila vse pogostejše dostopna kot dokumenti PDF, spletne strani ali druga elektronska gradiva.

Raziskave iz obdobja pandemije kažejo, da digitalizacija branja ni imela enoznačnega učinka. Chalari in Vryonides (2022) sta pri mladostnikih v Grčiji in na Cipru ugotovila, da je bilo branje knjig med dolgotrajnim zaprtjem razmeroma omejeno, kar odpira vprašanje položaja knjige v vsakdanjem življenju mladostnikov v digitalni dobi (Chalari in Vryonides, 2022).

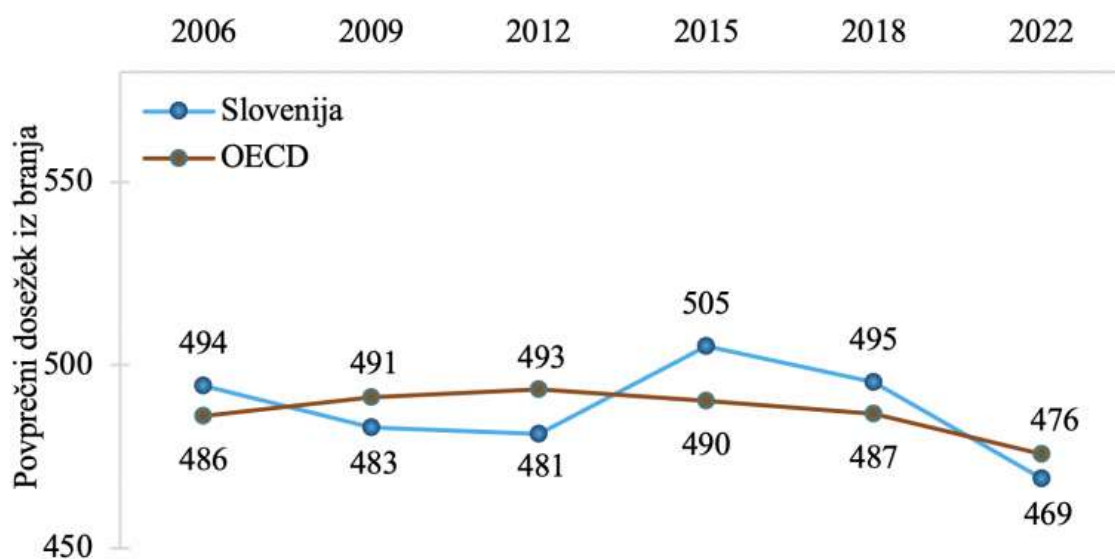
Po drugi strani so nekatere raziskave pokazale povečano uporabo digitalnega branja. Packialakshmi, Varghese in Thenesha (2021) so pri raziskovanju mladih v obdobju zaprtja ugotovili pomembno uporabo digitalnih virov za študijske in informacijske namene, pri čemer so udeleženci izpostavili večjo dostopnost informacij v digitalnem okolju (Packialakshmi, Varghese in Thenesha, 2021).

Pandemija zato ni nujno povzročila preprostega prehoda od branja k nebranju. Bolj verjetno je, da je pospešila že obstoječe procese digitalizacije in spremenila razmerje med različnimi vrstami branja. Pričujoča raziskava bo prav zato pomembna: preverila bo, ali se je po vrnitvi v običajno šolsko okolje ponovno vzpostavil prejšnji način branja ali pa so določene navade, oblikovane oziroma okrepljene v času pandemije, ostale. Podobno problematiko je na slovenskih srednjih šolah obravnavala tudi raziskava Knjiga in bralci VII, ki je pokazala nadaljevanje nekaterih negativnih trendov na področju bralne kulture, obiskovanja knjižnic in izposoje knjižničnega gradiva. Hkrati raziskava opozarja na povečano vlogo angleškega jezika pri branju mladih, kar kaže, da sprememb bralnih navad ni mogoče razumeti zgolj kot preprostega zmanjševanja branja, temveč kot širši premik v načinu, vsebini in jeziku branja (Gerčar, Kovač, Blatnik in Rugelj, 2024).

Pri tem pa ni ustrezno digitalnega branja obravnavati zgolj kot negativnega pojava. Digitalno okolje je mladostnikom omogočilo nove načine dostopanja do književnosti, informacij in drugih besedil. Razvoj elektronskih knjig, bralnih aplikacij, družbenih omrežij in spletnih knjižnih skupnosti je razširil prostor, v katerem mladi prihajajo v stik s knjigo. Novejše raziskave generacije Z zato vse bolj opozarjajo na preplet fizičnih in digitalnih prostorov branja. (Ferk, 2025, str. 33–73). Po pandemiji COVID-19 se je bistveno spremenilo vsakdanje življenje mladostnikov, način šolanja, preživljanje prostega časa in uporabo digitalnih tehnologij. Zaprtje šol in prehod na izobraževanje na daljavo sta povečala pomen digitalnih naprav, spletnih učilnic in elektronskih virov, zaradi česar je smiselno preveriti, ali so se spremembe, ki so bile sprva povezane predvsem z izobraževanjem na daljavo, prenesle tudi v trajnejše bralne navade mladih. Morebitnega zmanjšanja branja po pandemiji ni mogoče avtomatično pripisati samo pandemiji. Na bralne navade vplivajo tudi razvoj digitalnih medijev, družbena omrežja, spremembe prostega časa, šolske zahteve, družinsko okolje, dostopnost knjig, vrstniški vplivi in osebna motivacija.

2.5 PISA

Pomembnost raziskave potrjujejo tudi novejši slovenski podatki o bralni pismenosti. Rezultati PISA 2022 so pokazali, da je bila povprečna uspešnost slovenskih 15-letnikov pri branju nižja kot leta 2018. Delež učencev, ki so dosegli vsaj drugo raven bralne pismenosti, je znašal 74 %, kar je primerljivo s povprečjem OECD, vendar je bilo hkrati ugotovljeno izrazito razlikovanje med spoloma: dekleta so v Sloveniji pri branju dosegla v povprečju 15 točk več kot fantje. (OECD, 2023). Do zaključka pisanja raziskovalne naloge, rezultati PISA 2025 še niso bili objavljeni. PISA 2022 je pokazala, da so dekleta v vseh sodelujočih državah poročala o višji stopnji uživanja v branju kot fantje. Na ravni OECD je 44 % deklet in 24 % fantov navedlo, da je branje eden njihovih najljubših konjičkov. Hkrati je več kot polovica fantov navedla, da berejo predvsem takrat, ko potrebujejo informacije (OECD, 2023). Ti podatki sami po sebi še ne dokazujejo, da dekleta berejo več knjig kot fantje, vendar potrjujejo obstoj pomembne spolne razlike v odnosu do branja in bralni uspešnosti. Bralna pismenost je v raziskavi PISA opredeljena kot razumevanje, uporaba, razmišljanje o napisanem besedilu ter zavzetost ob branju le-tega, kar bralcu oz. bralki omogoča doseganje postavljenih ciljev, razvijanje lastnega znanja in potencialov ter sodelovanje v družbi. Povprečni dosežek pri branju (469 točk) je bil leta 2022 za Slovenijo nižji kot tisti leta 2018 (za 26 točk) in je bil tudi najnižji od začetka sodelovanja Slovenije v raziskavi. Povprečni dosežek na ravni držav članic OECD je bil v letu 2022 za 11 točk nižji kot leta 2018. (PISA, 2023)

Graf 1: Povprečni dosežek iz branja med letoma 2006 in 2022

Vir: PISA 2022 – Nacionalno poročilo bralne pismenosti (Šterman Ivančič in Mlekuž, 2023)

2.6 Knjiga in bralci – raziskava

Ena pomembnejših ugotovitev raziskave Knjiga in bralci VII je, da se je v Sloveniji v primerjavi s preteklimi obdobji spremenila struktura bralne populacije. Po podatkih raziskave je leta 2024 58 % prebivalstva prebralo vsaj eno knjigo v slovenščini, ki ni bila povezana z delom ali študijem. Pri tem je treba razlikovati med deležem ljudi, ki so v določenem obdobju prebrali vsaj eno knjigo, in deležem rednih oziroma intenzivnih bralcev. Prav slednji je pomemben za razumevanje dolgoročnih sprememb bralne kulture. Povprečni bralec je v letu 2024 prebral približno osem knjig, medtem ko je povprečje na celotno prebivalstvo znašalo približno pet knjig. Posebej zgovoren je podatek o intenzivnosti branja. Leta 2024 je bilo med prebivalci Slovenije le 13 % takšnih, ki so v enem letu prebrali več kot deset knjig v slovenščini in so hkrati brali vsaj enkrat do trikrat mesečno. Raziskava tako opozarja, da zgolj podatek o tem, ali je posameznik prebral vsaj eno knjigo, še ne pove dovolj o njegovi dejanski vključenosti v bralno kulturo. Pomembna je tudi pogostost branja oziroma intenzivnost bralne dejavnosti. V zadnjem desetletju se je zmanjšalo tudi povprečno število prebranih knjig. Avtorji raziskave pri razlagi tega trenda opozarjajo na več dejavnikov, med katerimi sta pomembna staranje prebivalstva in vse intenzivnejše branje knjig v tujih jezikih. Zlasti pri mlajših generacijah ima pomembno mesto angleščina, kar pomeni, da nacionalne raziskave, ki spremljajo predvsem branje v slovenščini, ne zajamejo nujno celotnega obsega knjižnega branja mladih. Ta ugotovitev je za raziskovanje bralnih navad dijakov posebej pomembna, saj kaže, da je treba pri proučevanju njihovega odnosa do knjige upoštevati tudi spremembe v jeziku, v katerem berejo.

Pri interpretaciji podatkov je pomembno tudi razlikovanje med bralno željo in dejanskim bralnim vedenjem. Raziskava Knjiga in bralci VII namreč kaže, da se je želja ljudi po branju povečala. Delež tistih, ki si želijo brati več, se je s 46 % leta 2014 povečal na 49 % leta 2019 in na 58 % leta 2024. Še posebej izrazita je želja po več branju pri mladih odraslih, starih od 18 do 24 let, med katerimi jih kar 75 % izraža željo, da bi brali več. Ta podatek je pomemben, ker kaže na razliko med željo po branju in dejanskim obsegom branja. Posameznik lahko branje vrednoti pozitivno in si želi zanj nameniti več časa, vendar tega zaradi drugih dejavnosti, pomanjkanja časa, uporabe digitalnih medijev ali drugih okoliščin ne uresniči. Pri mladih je zato treba bralne navade razumeti v kontekstu širšega načina preživljanja prostega časa in

njihovega odnosa do različnih oblik medijev. Raziskava opozarja tudi na spremembe v strukturi razlogov za manj intenzivno branje. Med najpogostejše navedenimi razlogi za nebranje je pomanjkanje časa, ki ga je navedlo 45 % vprašanih, sledita pa pomanjkanje volje oziroma interesa. Pri mladih odraslih ima pomembno vlogo tudi konkurenca drugih oblik preživljanja prostega časa. Skoraj polovica mladih odraslih, starih od 18 do 24 let, pogosteje izbere zaslone, kot so televizija, internet ali telefon, namesto knjige. Pri tem pa bi bilo poenostavljeno zmanjševanje bralnih navad mladih zgolj na vpliv digitalnih tehnologij. Digitalno okolje namreč ne pomeni nujno popolnega odmika od branja, temveč spreminja njegovo obliko, vsebino in jezik. Mladi lahko berejo na zaslonih, uporabljajo elektronske knjige, berejo vsebine v tujih jezikih ali dostopajo do knjižnih priporočil prek družbenih omrežij. Zato je pri raziskovanju sodobne bralne kulture smiselno razlikovati med upadanjem branja kot dejavnosti in spreminjanjem načinov, na katere se branje izvaja.

Za raziskavo bralnih navad dijakov je pomembna tudi ugotovitev o generacijskih razlikah. Podatki kažejo, da se bralno vedenje med generacijami razlikuje. V novejših razpravah o rezultatih raziskave je bilo posebej izpostavljeno, da je bil delež rednih bralcev in uporabnikov knjižnic med generacijo X bistveno višji kot pri generaciji Z. V generaciji X je bilo takšnih 39 %, medtem ko je bil delež pri generaciji Z 13 %. Takšna razlika kaže, da sprememb bralnih navad ni mogoče razlagati samo kot začasen pojav, temveč jih je treba razumeti tudi kot del širšega generacijskega premika v odnosu do knjige, knjižnic in branja.

Pomembna razsežnost raziskave je tudi vprašanje jezika branja. Pri mlajših generacijah se povečuje pomen angleščine, saj mladi knjige v angleškem jeziku tudi berejo in kupujejo. To je povezano s širšo dostopnostjo tuje literature, digitalnih vsebin in spletnih knjižnih trgov. Takšen razvoj ima dvojni pomen. Po eni strani širjenje branja v tujih jezikih kaže na večjo jezikovno in kulturno odprtost mladih, po drugi strani pa odpira vprašanje položaja slovenske knjige in slovenskega jezika v sodobnem bralnem okolju. Rezultate raziskave je zato treba razumeti večplastno. Na eni strani lahko govorimo o zmanjševanju intenzivnosti branja v slovenščini in o zmanjševanju deleža intenzivnih bralcev, na drugi strani pa podatki kažejo povečano željo po branju, zlasti med mladimi odraslimi. To pomeni, da sodobne bralne kulture ni mogoče opisati samo z ugotovitvijo, da mladi berejo manj. Natančnejša razlaga mora upoštevati pogostost branja, vrsto gradiva, jezik branja, obliko knjige, razloge za branje in

konkurenco drugih dejavnosti. Knjiga in bralci VII opozarja tudi na pomembnost knjižnic. Javne knjižnice kljub spremembam v načinu dostopanja do informacij ostajajo pomemben del slovenske bralne kulture. Po podatkih raziskave je članstvo v javnih knjižnicah povezano z razmeroma intenzivno uporabo knjižničnega gradiva, saj si člani knjižnic v povprečju izposodijo približno 50 knjig na leto. Knjižnica tako ni zgolj prostor za izposojanje knjig, ampak pomemben dejavnik dostopnosti bralnega gradiva in razvoja bralnih navad. Raziskava obravnava tudi domačo knjižnico kot enega od kazalnikov odnosa do knjige. Povprečna slovenska domača knjižnica je leta 2024 obsegala približno 92 knjig. Hkrati raziskava opozarja na zmanjševanje obsega domačih knjižnic, kar je povezano tudi z zmanjševanjem nakupovanja knjig. Ta sprememba je pomembna z vidika bralne kulture, saj je dostopnost knjig v domačem okolju eden izmed dejavnikov, ki lahko posamezniku omogoča spontano srečevanje s knjigo tudi zunaj formalnega izobraževanja.

V tem smislu predstavlja raziskava Knjiga in bralci VII pomembno teoretično izhodišče za nadaljnje raziskovanje bralnih navad mladih. Njena največja vrednost je v tem, da omogoča dolgoročni pogled na spreminjanje slovenske bralne kulture in opozarja, da sodobnega bralca ni mogoče razumeti zgolj na podlagi števila prebranih knjig. Za celovitejšo presojo bralnih navad je treba upoštevati tudi motivacijo za branje, pogostost branja, odnos do knjige, izbiro jezika, dostop do knjižnega gradiva ter razmerje med tiskano in digitalno obliko branja. Prav ti vidiki predstavljajo pomembno izhodišče za proučevanje bralnih navad dijakov in za oblikovanje vprašanj o spremembah njihovega branja pred obdobjem pandemije Covid-19 in po njem. Raziskava Knjiga in bralci VII tako ne potrjuje enostavne predstave o tem, da zanimanje za knjigo med mladimi nujno izginja. Njeni podatki kažejo bolj zapleteno sliko: intenzivnost branja v slovenščini se zmanjšuje, hkrati pa se med mladimi povečuje želja po branju, spreminjajo se jezik branja, načini dostopanja do knjig in oblike preživljanja prostega časa. Prav zaradi te večplastnosti je raziskovanje konkretnega okolja srednješolskih dijakov pomembno dopolnilo nacionalnim raziskavam bralne kulture.

2.7 Bralna kultura

Bralna kultura predstavlja odnos posameznika in širše družbe do knjige, branja in različnih oblik pisne kulture. Pečjak (2021) poudarja, da je pri razvoju bralne kulture pomembno vprašanje, ali je branje za posameznika postalo vrednota. Bralna kultura se namreč ne kaže

samo v tem, koliko nekdo bere, ampak tudi v tem, kakšen pomen branju pripisuje (Pečjak, 2021, str. 461–483).

Sestavljajo jo štirje ključni stebri:

- bralne navade in pogostost: kako pogosto, kaj in z kakšnim namenom posamezniki berejo v prostem času (leposlovje, strokovna literatura, digitalne vsebine),
- odnos do knjige in vrednotenje branja: ali družba in posameznik dojemata branje kot vrednoto, vir znanja, užitka in kritičnega razmišljanja ali le kot šolsko/poklicno obveznost,
- dostopnost in infrastruktura: prisotnost in delovanje ustanov, ki branje podpirajo – splošne in šolske knjižnice, knjigarne, založbe, brezplačni digitalni viri ter državne spodbude (npr. JAVNA agencija za knjigo, Bralna značka),
- socializacija in okolje: vpliv družine, šole, vrstnikov in medijev na vzgojo bralca. Bralna kultura se začne z glasnim branjem otrokom v zgodnjem otroštvu in se razvija skozi celo življenje. (Kepic Mohar, 2021)

Visoka bralna kultura v družbi neposredno vpliva na višjo raven kritičnega mišljenja, boljši besedni zaklad, večjo empatijo ter boljšo sposobnost razumevanja kompleksnih družbenih pojavov. Da bi branje postalo trajnejša navada, mora pri posamezniku pridobiti določeno vrednost. Branje je lahko vrednota zaradi znanja, osebnega razvoja, sprostitve, estetskega doživljanja, zabave ali občutka pripadnosti določeni kulturni skupnosti (Pečjak, 2021).

Šola ima pri razvijanju bralne kulture pomembno, vendar ne preprosto vlogo. Po eni strani je šola prostor, kjer se sistematično razvijajo bralne spretnosti, po drugi strani pa lahko pretirana povezanost knjige z obveznostmi, ocenjevanjem in preverjanjem znanja pri nekaterih dijakih okrepi predstavo, da je branje predvsem šolska naloga. OECD v okviru rezultatov PISA opozarja, da imajo učitelji pomembno vlogo pri razvijanju uživanja v branju. Učinkovito spodbujanje branja vključuje krepitev notranje motivacije, samozavesti bralca in razumevanja pomena branja za vsakdanje življenje (OECD, 2023).

Pri dijakih je zato pomembno razvijati sposobnost prehajanja med različnimi načini branja. Digitalno okolje zahteva hitro iskanje in vrednotenje informacij, književno in strokovno branje pa pogosto zahtevata počasnejšo in bolj poglobljeno obravnavo besedila (Kovač, 2020).

2.8 Bralne navade mladostnikov

Bralne navade pa se kažejo v konkretnem vedenju posameznika: kako pogosto bere, koliko časa bere, kaj bere, kje bere, v kakšni obliki bere in zaradi katerih razlogov bere. Bralna navada je zato rezultat dolgotrajnega procesa. Ne nastane v enem samem obdobju, temveč se oblikuje skozi izkušnje posameznika. Otrok, ki je že v zgodnjem obdobju deležen pozitivnih izkušenj s knjigo, ima več možnosti, da bo branje pozneje razumel kot naraven del vsakdanjega življenja. Pri mladostniku pa se lahko pomen branja zaradi večjega vpliva vrstnikov, šolskih obveznosti in drugih prostočasnih dejavnosti spremeni (Gerčar, Kovač, Blatnik in Rugelj, 2024).

Mladostništvo predstavlja obdobje pomembnih sprememb. Dijaki pridobivajo večjo samostojnost, oblikujejo lastne vrednote in interese ter postopoma prevzemajo odgovornost za organizacijo svojega prostega časa. Branje v tem obdobju tekmuje z velikim številom drugih dejavnosti. Mednarodni podatki prav tako kažejo izrazite razlike v odnosu do branja glede na spol.

2.9 Pregled dosedanjih raziskav

Dosedanje raziskave kažejo, da so bralne navade mladih predmet raziskovanja že več desetletij, vendar se raziskovalna vprašanja zaradi razvoja digitalnih tehnologij pomembno spreminjajo.

Ena izmed starejših slovenskih raziskav, ki je neposredno obravnavala srednješolce, je raziskava Švec (1995), v kateri so bile proučevane bralne navade dijakov prvega in četrtega letnika gimnazije v Murski Soboti. Avtorica je ugotovila, da se bralne navade v času gimnazijskega izobraževanja niso bistveno spreminjale in da se večina bralnih navad oblikuje že pred vstopom v srednjo šolo (Švec, 1995, str. 57–84).

Kasnejše raziskave so pokazale pomembne spremembe. Raziskava Knjiga in bralci V je opozorila na zmanjševanje oziroma spreminjanje bralnih navad mladih, raziskava Knjiga in

bralci VII pa je pokazala nadaljevanje negativnih trendov pri nekaterih kazalnikih bralne in knjižne kulture (Gerčar, Kovač, Blatnik in Rugelj, 2024).

Pomembno raziskovalno izhodišče predstavlja raziskava Planko (2021), ki je bila izvedena prav na Srednji zdravstveni in kozmetični šoli Celje. Vzorec je obsegal 304 dijakov, rezultati pa so pokazali nizko mesto knjige med prostočasnimi dejavnostmi, razmeroma malo časa za branje knjig ter pomembno vlogo interneta v prostem času (Planko, 2021, str. 79–110).

Novejša raziskava Ferk (2025) problematiko razširja na vprašanje bralnih praks generacije Z v Sloveniji. Pri tem branja ne obravnava več kot dejavnosti, ki se odvija izključno v knjižnici ali ob tiskani knjigi, temveč proučuje povezovanje fizičnih prostorov in digitalnih platform. Tak pristop je za sodobno raziskovanje mladih pomemben, saj kaže, da digitalno in tradicionalno branje nista nujno popolnoma ločena pojava, ampak se lahko med seboj dopolnjujeta (Ferk, 2025).

Iz pregleda dosedanjih raziskav je mogoče razbrati več pomembnih ugotovitev. Prvič, branje med mladostniki ostaja pomembno, vendar se njegov položaj v prostem času spreminja. Drugič, digitalizacija je razširila obseg in načine branja, vendar hkrati spodbuja krajše, hitrejša in bolj fragmentirano branje. Tretjič, med dekleti in fanti obstajajo pomembne razlike v odnosu do branja. Četrto, za razvoj trajnejše bralne kulture je pomembna notranja motivacija oziroma branje zaradi osebnega interesa. Petič, šola in šolska knjižnica imata pomembno vlogo pri spodbujanju branja, vendar sama ponudba dejavnosti še ne zagotavlja njihovega učinka.

Kljub številnim raziskavam ostaja pomembna raziskovalna vrzel. Manj raziskav pa neposredno primerja bralne navade dijakov iste srednje šole pred oziroma ob začetku pandemije in po obdobju pandemije. Ta vrzel je posebej izrazita na Srednji zdravstveni in kozmetični šoli Celje, kjer že obstaja kakovostna predhodna raziskava Planko iz šolskega leta 2018/19. Njeni rezultati omogočajo oblikovanje izhodiščnih kazalnikov, nova raziskava pa jih lahko časovno nadgradi.

Pričujoča raziskovalna naloga zato ne želi zgolj ponoviti že izvedene raziskave, temveč želi ugotoviti, ali se je bralno vedenje dijakov po pandemiji spremenilo. Posebej pomembno bo preverjanje sprememb v pogostosti branja, motivaciji za branje ter odnosu do knjige.

3. EMPIRIČNI DEL

3.1 Namen raziskave

Namen raziskave je ugotoviti bralne navade dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje (v nadaljevanju SZKŠCE) pred in po pandemiji COVID-19. V okviru raziskave smo najprej pregledali strokovno literaturo, obstoječe raziskave in statistične podatke o branju, bralni kulturi in bralnih navadah mladih. Na podlagi ugotovitev raziskave smo oblikovali tudi predloge in priporočila za dvig bralne kulture na SZKŠCE.

3.2 Raziskovalni problem

V šolskem prostoru profesorji vse bolj opažamo nizko bralno kulturo dijakov. Vedno manj je aktivnega obiska v šolski knjižnici. Glavni raziskovalni problem zato predstavlja vprašanje bralnih navad dijakov pred in po pandemiji COVID-19. Na podlagi ugotovitev želimo oblikovati priporočila za dvig bralne kulture med dijaki na SZKŠCE.

3.3 Metodologija raziskave

3.3.1 Časovni potek raziskave

Raziskovalno nalogo smo izvedli med majem in avgustom 2026. Po pregledu in primerjalni študije literature smo avgusta 2026 izvedli še anketni vprašalnik.

3.3.2 Raziskovalni pristop in tip raziskave

Raziskava je temeljila na kvantitativnem raziskovalnem pristopu. Podatke smo zbirali z anketnim vprašalnikom, ki je omogočal numerično obdelavo odgovorov in statistično analizo pojavov. Uporabljena je bila deskriptivna metoda empiričnega dela raziskovanja, s katero smo želeli opisati bralne navade in stališča dijakov do branja pred in po pandemiji COVID-19.

3.3.3 Raziskovalni instrument

Za raziskovanje smo uporabili anketni vprašalnik, sestavljen iz 20 prašanj (Q), kjer smo uporabili predvsem zaprti tip vprašanj (Likertove lestvice, izbire med ponujenimi možnostmi) ter dodali odprte možnosti, kjer so anketiranci lahko dopisali svoje pogled in izkušnje.

3.3.4 Hipoteze

H1: Dijakinje berejo več kot dijaki.

H2: Dijaki najpogosteje berejo zaradi domačega branja oziroma zaradi ocen.

H3: Med dijaki je več kot polovica takšnih, ki menijo, da jih branje ne zanima več oziroma jih ne zanima kot prostočasna dejavnost.

H4: Dijake elektronske različice knjig pritegnejo bolj kot tiskane različice.

H5: Dijaki zaznavajo, da profesorji predstavljajo različne projekte in dejavnosti, povezane z branjem, vendar te dejavnosti na njihovo zanimanje za branje nimajo pomembnega vpliva.

H6: Dijaki po obdobju pandemije COVID-19 berejo manj kot pred obdobjem pandemije.

3.3.5 Vzorec raziskave

V raziskavo smo vključili dijake 1., 2. in 3. letnika zdravstvene nege, kozmetičnega tehnika ter bolničarjev SZKŠCE.

3.3.6 Postopek zbiranja podatkov

Podatke smo zbrali v elektronski obliki preko anketnega vprašalnika 1KA (Arnes.si). Anketirance smo pred izpolnjevanjem seznanili z anonimnostjo ankete in jim pojasnili, da bodo podatki uporabljeni izključno v raziskovalne namene. Izpolnjevanje je trajalo približno 4 minute.

3.3.7 Obdelava podatkov

Zbrane podatke smo obdelali s pomočjo opisne statistike ter s prikazi v grafih in tabelah, kar je omogočilo boljše ponazoritev rezultatov.

3.3.8 Omejitev raziskave

Pri raziskavi smo morali upoštevati določene omejitve, ki bi lahko vplivale na posploševanje rezultatov. Prva takšna omejitev je bil priložnostni vzorec udeležencev, saj so anketo

izpolnjevali le tisti dijaki, ki so bili pripravljeni sodelovati. Ker je vzorec relativno majhen, rezultatov ni mogoče posploševati na dijake vseh slovenskih šol.

Druga omejitev je bila povezana z odgovarjanjem na posamezna vprašanja. Vseh 313 anketirancev ni odgovorilo na vsa vprašanja, zato smo to pri predstavitvi rezultatov in analizi upoštevali ter pri vsakem označili število tistih, ki so odgovarjali (n).

Upoštevali smo tudi, da so na vprašanja od Q4 do Q5 ter Q7 odgovarjali le tisti dijaki, ki so pri Q3 označili, da radi berejo. Tretja omejitev pa se nanaša na samoocenjevalni značaj ankete, namreč odgovori lahko temeljijo na subjektivni presoji sodelujočih.

3.3.9 Etični vidik raziskave

Raziskavo smo izvedli v skladu z etičnimi načeli raziskovanja. Udeleženci so v anketi sodelovali prostovoljno. Pred izvedbo so bili seznanjeni s ciljem raziskave in namenom uporabe zbranih podatkov. Anketa je bila izvedena anonimno.

4. REZULTATI IN ANALIZA

Namen raziskave je ugotoviti in primerjati bralne navade dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje (v nadaljevanju SZKŠCE) pred in po pandemiji COVID-19. Na podlagi ugotovitev raziskave smo oblikovali tudi predloge in priporočila za dvig bralne kulture na SZKŠCE. V raziskavo smo vključili dijake 1., 2. in 3. letnika zdravstvene nege, kozmetičnega tehnika ter bolničarjev negovalcev SZKŠCE. Dijaki so odgovarjali na 20 vprašanj. Na vprašanja od Q4 do Q5 ter Q7 so odgovarjali le dijaki, ki bolj radi berejo knjige. Pri več anketah učenci niso odgovorili na vsa vprašanja, smo pri navajanju rezultatov in analiz to upoštevali in dejansko število odgovorov označili z n.

Šolsko leto	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26
Število vpisanih dijakov	1036	1042	1043	1053	1044	1036	1037
Dijaki – aktivni uporabniki šol. knjižnice	557	464	582	641	590	624	591

Tabela 1: Število vpisanih in aktivnih dijakov med 2019 - 2026

Vir: Letopisi SZKŠCE 2019/20 – 2025/26, baza COBISS

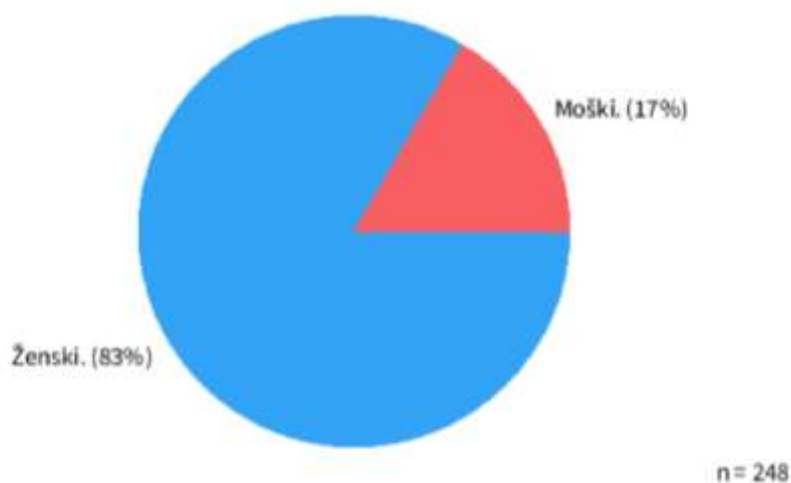
Iz tabele 1 je po podatkih o knjižničnih transakcijah, jasno razvidno, da je delež izposoje iz šolske knjižnice v upadanju. Po Planko je to upanje aktivnih članov šolske knjižnice bilo že pred pričetkom pandemije COVID-19 (tabela 2).

	Šolsko leto 2014/2015	Šolsko leto 2015/2016	Šolsko leto 2016/2017	Šolsko leto 2017/2018	Šolsko leto 2018/2019
Št. vpisanih dijakov na šoli	1047	1048	1047	1045	1049
Aktivni uporabniki šolske knjižnice – dijaki	749	723	696	688	625

Tabela 2: Število vpisanih in aktivnih dijakov med 2014 - 2019

Vir: Planko, 2021

Med anketiranci je bilo 207 deklet (83 %) in 41 (17 %) fantov. 313 dijakov je anketni vprašalnik le odprlo, od tega jih 248 nadaljevalo z reševanjem, 65 dijakov pa takoj zaključilo. Popolnoma pričakovano je bilo, da bo anketni vprašalnik reševalo več dijakinj, kot dijakov, že zaradi same narave vpisa v Srednjo zdravstveno in kozmetično šolo Celje.

Graf 2: Delež (%) anketiranih dijakov glede na spol in okolje (n = 248)

Vir: lasten

Zanimalo nas je, kam dijaki med različnimi prostočasnimi dejavnostmi umescajo branje knjig. Dijake smo prosili, da šest dejavnosti v prostem času razporedijo glede na čas, ki jim ga namenijo. Razvrščali so internet/družbena omrežja, druženje in zabavo s prijatelji, šport in rekreacijo, branje knjig, gledanje televizije in igranje videoiger. Na branje knjig v prostem času smo se osredotočili, ker ima to branje nekaj nezamenljivih prednosti v primerjavi z branjem krajših tekstov in branjem z zaslonov. Knjige predstavljajo tudi največji del zbirke šolske knjižnice, ki je dijakom na voljo. Iz Tabele 2 je razvidno, da je 44 % (97) dijakov na najvišje mesto po porabi časa postavilo druženje in zabava s prijatelji. Najmanj časa dijaki porabijo za branje knjig, kar je 45 %. Branje knjig je na prva tri mesta postavilo 28 % (61) dijakov, na zadnji dve po porabi časa pa 62 % (136) dijakov.

1= največ 6= najmanj	1	2	3	4	5	6	Skupaj
Internet/Družbena omrežja.	46 21%	68 30%	53 24%	21 9%	20 9%	15 7%	223 100%
Branje knjig.	28 13%	13 6%	20 9%	25 11%	37 17%	99 45%	222 100%
Gledanje televizije.	8 4%	28 13%	40 18%	83 38%	47 21%	15 7%	221 100%
Igranje videoiger.	18 8%	21 10%	19 9%	33 15%	70 32%	59 27%	220 100%
Druženje in zabava s prijatelji.	97 44%	47 21%	23 10%	14 6%	19 9%	21 10%	221 100%
Šport in rekreacija	25 11%	44 20%	65 30%	46 21%	28 13%	11 5%	219 100%

Tabela 3: Prikaz deležev aktivnosti dijakov med prostim časom

Vir: lasten

V nadaljevanju smo dijake prosili za konkretne podatke. Zanimalo nas je, koliko časa na teden posvetijo dejavnosti, ki so jo postavili na prvo mesto, in koliko časa na teden namenijo branju knjig. 20,7 % dijakov, ki na najvišje mesto po porabi časa postavijo druženje s prijatelji, internet ter družbena omrežja, zanju porabijo povprečno 17 ur na teden. Polovica anketiranih je odgovorila opisno, da porabijo veliko časa, dosti, precej, itd. V primerjavi z raziskovalno nalogo Planko se je delež uporabe interneta in družabnih omrežij znižal, druženje s prijatelji pa zvišalo, kar je dobro. Mladi se zavedajo večjega pomena druženja z vrstniki, kot »chat-anja po spletu«.

Kategorija trajanja	Število odgovorov	Delež veljavnih odgovorov (%)
Do 5 ur na teden	27	23,3 %
Med 5 in 10 ur na teden	8	6,9 %
Več kot 10 ur na teden	24	20,7 %
Veliko, dosti, večinoma, /opisni odgovori	57	49,1 %
Skupaj veljavni	116	100,0 %

Tabela 4: Časovnica izvajanja prostočasnih dejavnosti (n= 116)

Vir: lasten

Branju knjig dijaki povprečno posvetijo do 5 ur na teden. Teh dijakov je 14 %. Rezultati raziskave so med drugim pokazali, da 48 % dijakov branju knjig na teden ne nameni svojega prostega časa oz. sploh ne bere. Če k tem prištejemo še tiste, ki so navedli odgovore kot »malo«, »skoraj nič« ali »10 minut«, ugotovimo, da skoraj 60 % anketirancev bere zelo malo ali nič. Ta podatek v primerjavi s Plankovo raziskavo kaže pozitivno plat dijakov SZKŠČE, kajti v šolskem letu 2019/20 jih ni bralo 70 %, zdaj jih bere 10 % več. Tudi pri odprtem tipu vprašanja, je bilo nekaj odgovorov v smislu: »Sploh v zadnjem času, sem začela več brati«.

H1: Dijakinje berejo več kot dijaki in **H2:** Dijaki najpogosteje berejo zaradi domačega branja oziroma zaradi ocen in **H3:** Med dijaki je več kot polovica takšnih, ki menijo, da jih branje ne zanima več oziroma jih ne zanima kot prostočasna dejavnost – so na tem mestu potrjene. S šestim vprašanjem smo dijake povprašali o njihovih navadah glede branja knjig. Kot prikazuje graf 3 so imeli na voljo pet različnih opredelitev.

Graf 3: Kakšna je tvoja navada branja knjig? (n= 180)

Vir: lasten

Trditev »Berem redno, skoraj vsak dan. Vedno berem kakšno knjigo« je obkrožilo 7 % dijakov. 9 % dijakov je tistih, ki pogosto (skoraj vsak teden) bere knjige, običajno več med vikendom, ko imajo več časa.

Dijakov, ki občasno (nekajkrat na leto) prebere kakšno knjigo, če jih vsebina pritegne, je 24 %. Največ dijakov je tistih, ki med šolskim letom berejo samo tisto, kar jim predpišejo profesorji, med počitnicami pa preberejo še kakšno knjigo po lastnem izboru – teh je 21 %. Da berejo samo tisto, kar jim predpišejo profesorji, sicer pa ne berejo knjig, je potrdilo 39 % dijakov.

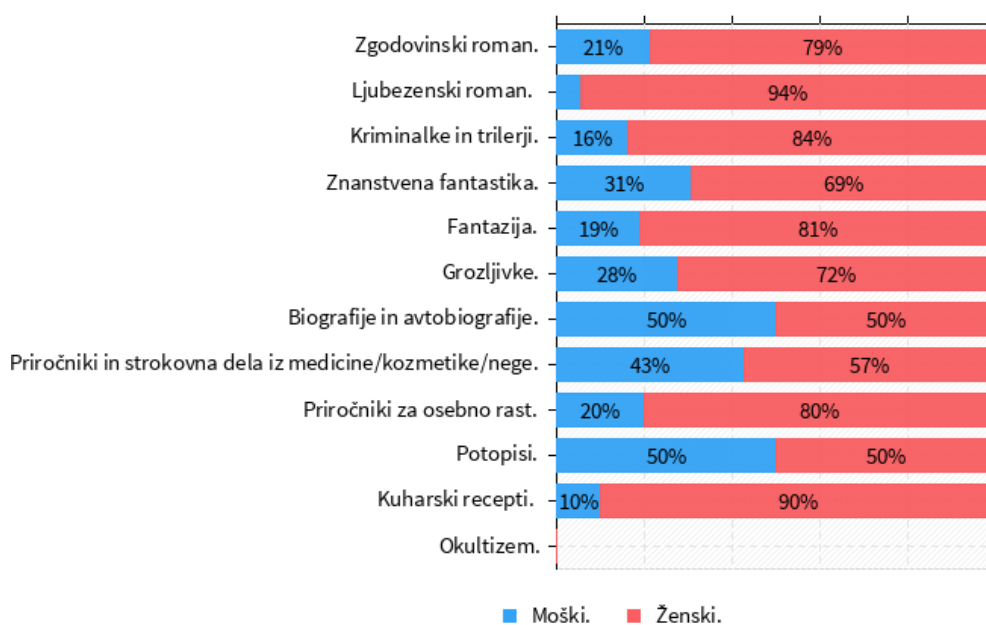
Sledilo je vprašanje, kakšen tip knjig najraje berejo. Rezultati so prikazani v grafu 4. Odločno prevladuje branje z ljubezensko vsebino (62 %), sledijo kriminalke, trilerji (38 %) in grozljivke (26 %). Okultizem in potopisi ter avtobiografije ter priročniki njihovega izobraževanja niso med branimi – le 12 %. Po opravljenem intervjuju s profesorico angleščine, smo ugotovili, da ta vzorec ankete sovpada z realno situacijo v razredu. Npr. v tretjem letniku obravnavajo sklop Pomen branja. Pri tem sklopu dijakinje povedo da najraje berejo romane z ljubezensko vsebino, sledijo kriminalke in kakšen priročnik za osebno rast. Dijaki pa posežejo raje po zgodovinskih romanih, kriminalkah, grozljivkah in znanstveni fantastiki, kar prikazuje tudi graf 5.

Vir: lasten

n = 113

Graf 4: Kakšen tip knjig najraje bereš? (n= 113)

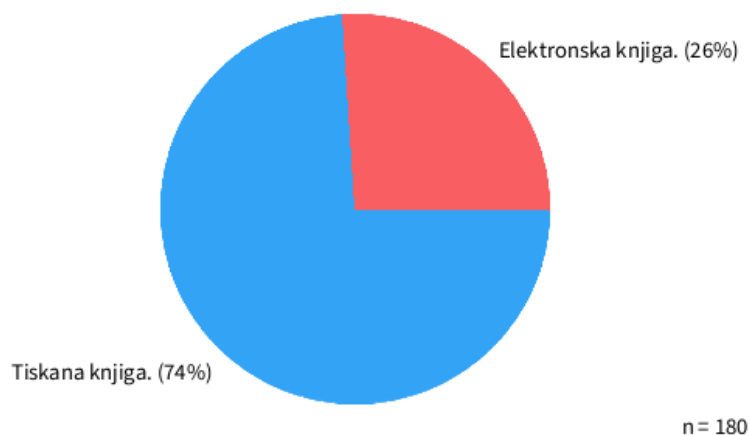

Graf 5: Kaj radi berejo dijakinje in kaj dijaki

Vir: lasten

V nadaljevanju smo dijake z osmim vprašanjem povprašali, za katero obliko branja bi se odločili, če bi za isti naslov imeli na izbiro tiskano knjigo in elektronsko knjigo.

Rezultati so pokazali, da bi velika večina dijakov raje brala tiskano knjigo – teh je 74 % (201). Elektronsko knjigo bi izbralo 26 % (58) dijakov (graf 6).

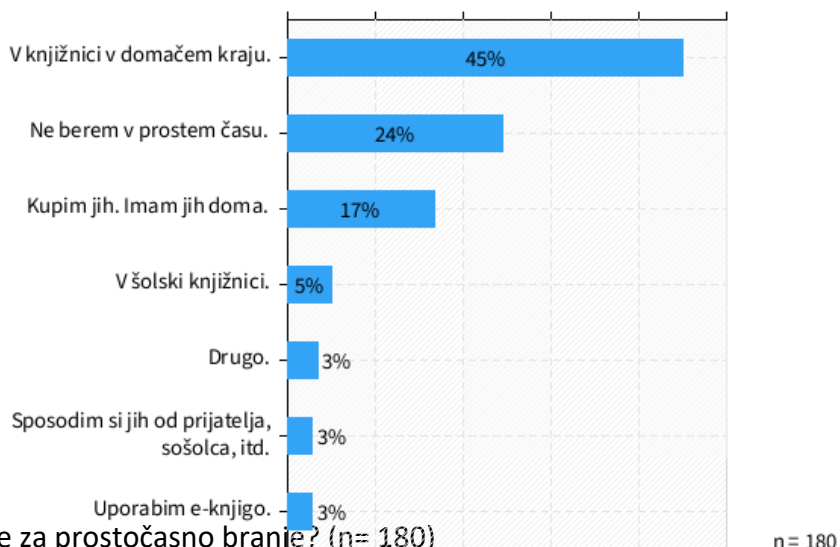

Graf 6: Kaj bi dijaki izbrali, tiskano ali elektronsko knjigo. (n= 180)

Vir: lasten

H4: Dijake elektronske različice knjig pritegnejo bolj kot tiskane različice – je na tem mestu ovržena.

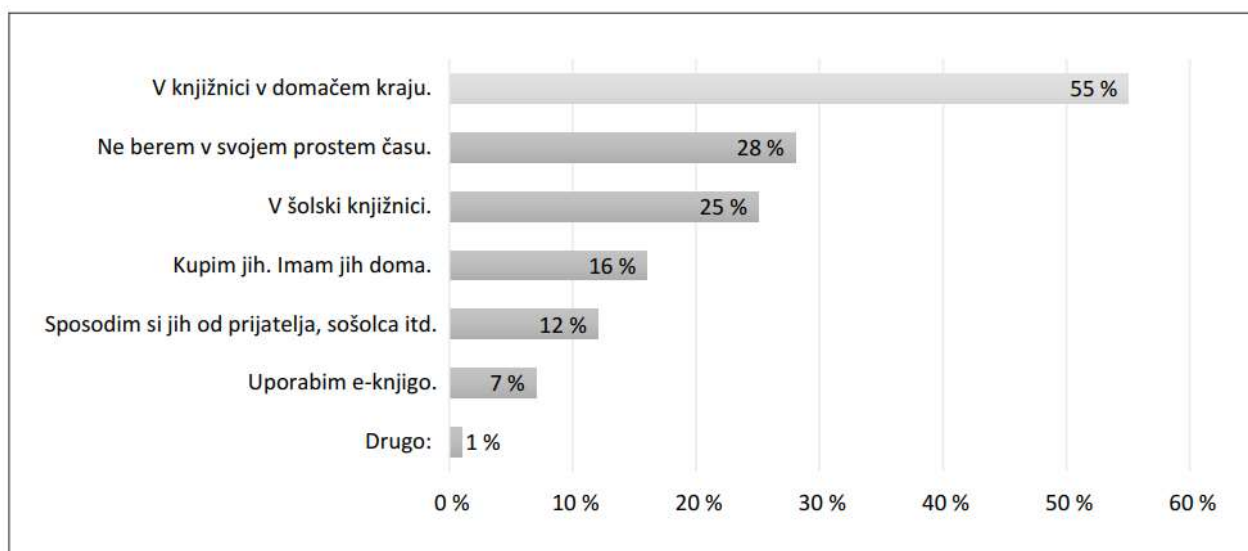
Pri devetem vprašanju »Kje dobiš knjige, ki jih bereš v prostem času?«, so dijaki lahko izbrali več možnosti. Graf 7 prikazuje, da si največ dijakov (45 %) knjige izposodi v knjižnici v domačem kraju, 5 % pa v šolski knjižnici. 17 % dijakov bere knjige, ki jih imajo doma ali jih kupijo, 3 % pa knjige dobi pri prijateljih ali sošolcih. 3 % dijakov za branje poišče elektronske knjige. Dijaki so imeli pri tem vprašanju možnost obkrožiti tudi odgovor »Ne berem v prostem času« in teh odgovorov je bilo 24 %.

Graf 7: Kje dijaki dobijo knjige za prostočasno branje? (n= 180)

Vir: lasten

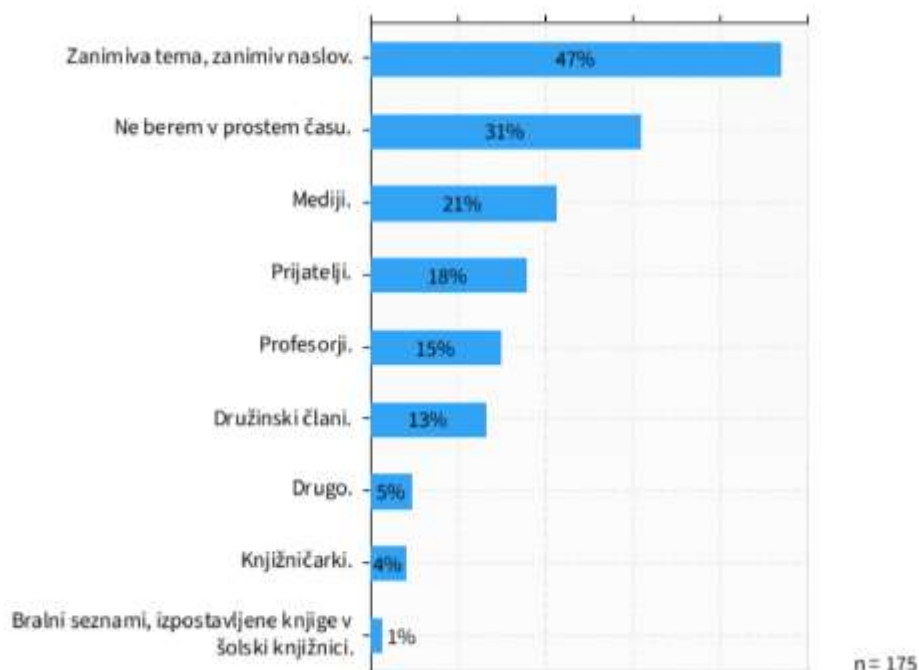
Pred pandemijo si je ena četrтина dijakov knjige izposojala v šolski knjižnici, kar je v primerjavi z našo raziskavo občutno več. Prav tako je velika razlika v izposoji od sošolcev oz. prijateljev – v tem oziru si dijaki sposojajo manj knjig od sošolcev kot pred leti (iz 12 % je izposoja padla na 3 %). Najbolj presenetljiv pa je podatek, da je tudi uporaba e-knjige v upadu za 4 %. Sklepamo lahko, da dijaki res manj berejo po pandemiji, kot so brali pred pandemijo, razen svetlih izjem.

Graf 8: Raziskava Planko, 2019

Vir: Planko, 2021

Z 10. vprašanjem smo želeli ugotoviti, kdo ali kaj dijake prepriča, da v svojem prostem času berejo knjige. V grafu 9 je prikazan odstotek dijakovih odgovorov.

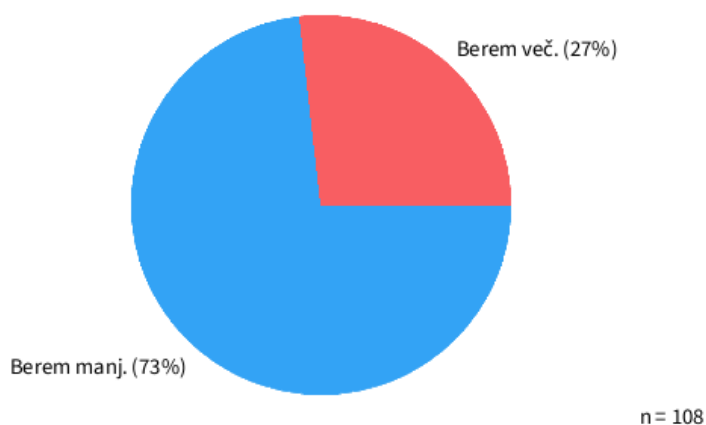

Graf 9: Kdo ali kaj prepriča dijake za branje knjig? (n= 175)

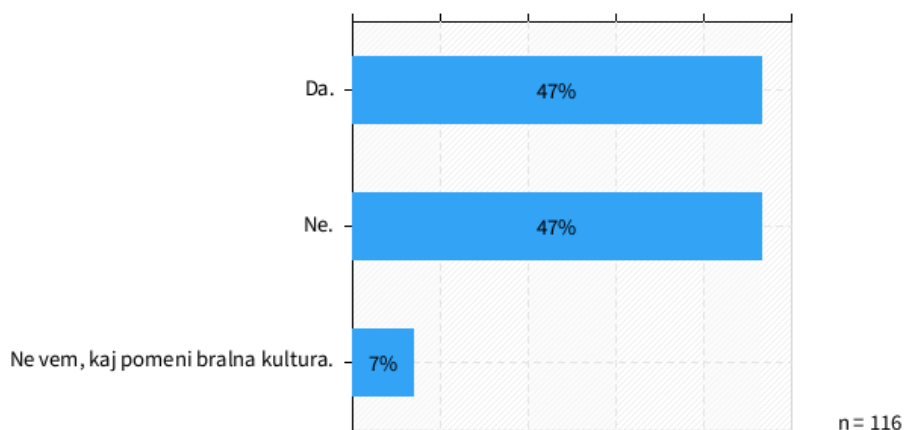
Vir: lasten

Dijake k branju najbolj pritegneta zanimiva tema ali zanimiv naslov – tako je odgovorilo 47 % dijakov. Medijska prepoznavnost knjige prepriča 21 % dijakov, sledijo prijatelji (18 %), profesorji (15 %) in družinski člani (13 %). Po mnenju dijakov imajo najmanjši vpliv na njihovo prostočasno branje knjižničarji (4 %) in bralni sezname ter izpostavljene knjige v šolski knjižnici (1 %). V kategoriji »Drugo« se uvrstijo filmi, posneti po knjigah. Odgovor »Ne berem v prostem času« je izbralo 31 %.

Nato smo navedli dve vprašanji v vezi branja med in po pandemiji COVID-19: »Ali bereš več ali manj kot pred pandemijo COVID-19? Ali meniš, da je pandemija COVID-19 vplivala na tvojo/e bralno kulturo, bralne navade?« Dijaki so s prepričljivimi odgovori potrdili da po pandemiji COVID-19 berejo manj – delež bralcev je 73 %. Iz rezultatov drugega vprašanja pa sklepamo, da ne vedo, kaj pomeni bralna kultura oz. bralne navade, slednje je potrdilo 7 %.

Graf 10: Delež bralcev po pandemiji COVID-19 (n= 108)
Vir: lasten

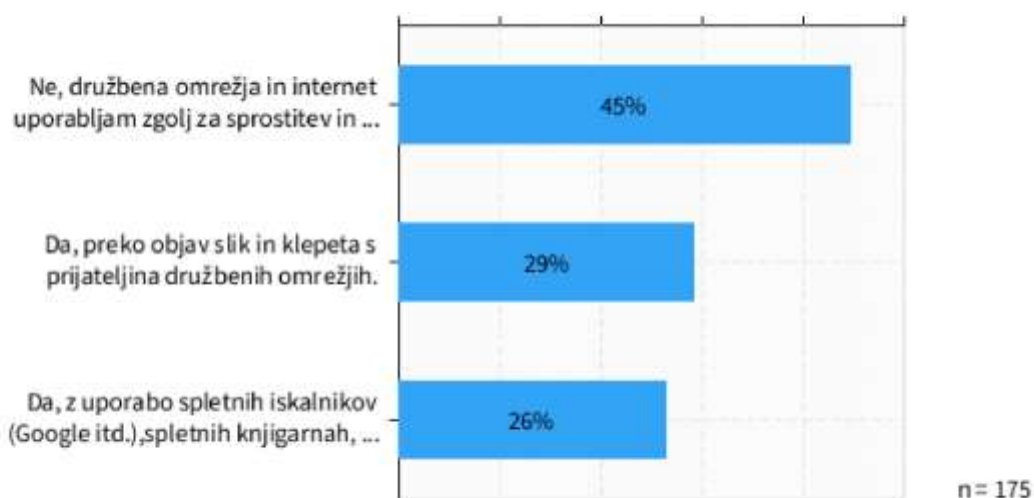

Graf 11: Ali je pandemija vplivala na tvojo bralno kulturo? (n= 116)

Vir: lasten

H6: Dijaki po obdobju pandemije COVID-19 berejo manj kot pred obdobjem pandemije – je na tem mestu potrjena.

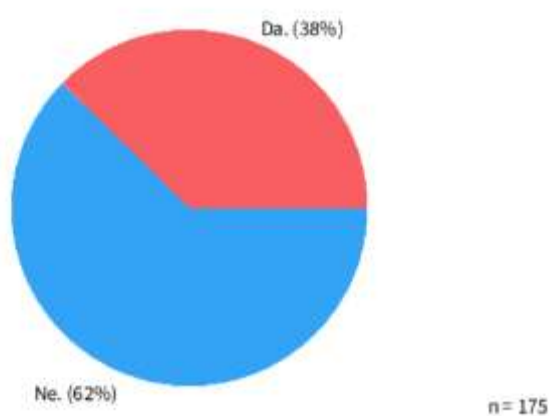
Ker je za današnje dijake značilno, da veliko časa preživijo na internetu in družbenih omrežjih, nas je zanimalo, če dijaki internet in družbena omrežja kdaj uporabijo tudi za iskanje knjig. Kot prikazuje graf 12, skoraj polovica dijakov (45 %) družbena omrežja in internet uporabljajo zgolj za sprostitev in klepet s prijatelji, vendar si slaba tretjina (26 %) dijakov s pomočjo spletnih iskalnikov, spletnih knjigarn in bralnih portalov poišče tudi knjige. 29 % dijakov naslove najde preko objav slik in klepeta s prijatelji na družbenih omrežjih.

Graf 12: Uporaba družbenih omrežij in interneta pri iskanju knjig. (n= 175)

Vir: lasten

Dijake smo v nadaljevanju kar neposredno vprašali, če jih šola spodbuja k branju. Iz grafa 13 je razviden podatek, da 38 % (66) dijakov meni, da jih šola spodbuja k branju, 62 % (109) pa je takšnih, ki niso tega mnenja. Kar je presenetljivo, kajti profesorji vsak dan izpostavljajo, mladi ne berejo dovolj, potrebno je več branja med dijaki, ampak očitno ta klic med dijaki ni slišan. Tudi raziskava Plankove iz leta 2019 nam poda ravno obratni podatek: 58 % dijakov je menilo, da jih šola spodbuja k branju, 42 % dijakov pa je menilo, da šola ni spodbudna pri branju knjig.

Graf 13: Mnenje dijakov o spodbujanje šole k branju. (n= 175)

Vir: lasten

Pri petnajstem vprašanju smo nanizali tri različne situacije, ki bolj aktivno povezujejo pouk z branjem mimo okvirjev predpisanih učbenikov (tabela 4). Dijaki so ponujene situacije lahko označili kot vedno, pogoste, občasne, redke ali neobstoječe. Najprej nas je zanimalo, ali profesorji spodbujajo dijake med poukom tako, da jim na primer ob obveznem učbeniku v branje priporočajo še druge zanimive naslove knjig, revij ali člankov. 73% dijakov meni, da profesorji nikoli, redko in včasih v času pouka priporočajo v branje ostalo zanimivo literaturo. Po mnenju 27 % dijakov profesorji to storijo pogosto in vedno.

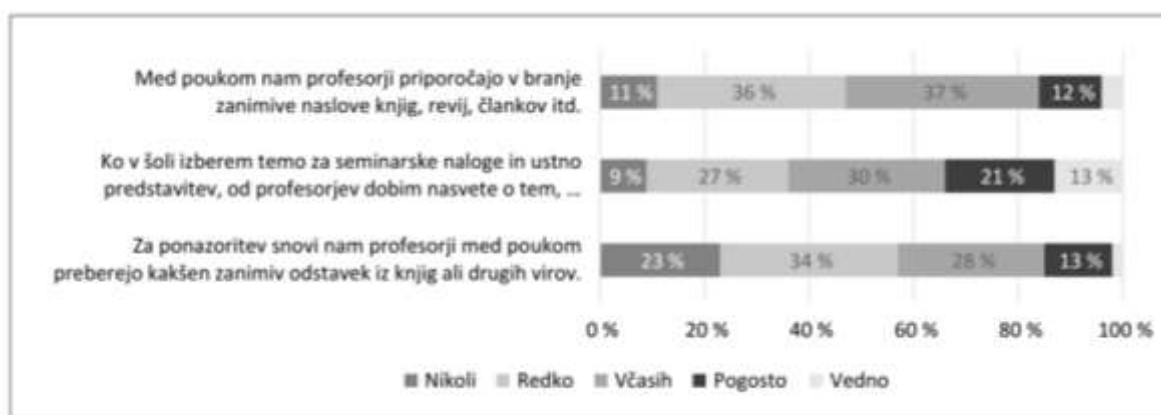
	Nikoli.	Redko.	Včasih.	Pogosto.	Vedno.	Skupaj
Med poukom nam profesorji priporočajo v branje zanimive naslove knjig, revij, člankov itd.	23 14%	31 19%	66 40%	39 24%	5 3%	164 100%
Ko v šoli izberem temo za seminarske naloge in ustno predstavitev, od profesorjev dobim nasvete o tem, ...	17 10%	33 20%	61 37%	34 20%	21 13%	166 100%
Za ponazoritev snovi nam profesorji med poukom preberejo kakšen zanimiv odstavek iz knjig ali drugih virov.	21 13%	42 25%	60 36%	38 23%	5 3%	166 100%

Tabela 5: Kako pogosto profesorji med poukom spodbujajo dijake k branju. (n= 166)

Vir: lasten

V primerjavi s raziskavo Planko (graf 14) se nam pri tem rezultatu postavi vprašanje resničnosti odgovorov oz. natančnega branja zastavljenjega anketnega vprašanja. Kajti razlika je zelo očitna. Skoraj polovica predpandemskih dijakov je menila, da jim profesorji med poukom priporočajo v branje naslove knjig, revij, člankov, itd. Tudi pri ponazoritvi snovi iz odstavkov s knjig ali drugih virov naj bi bilo manj aktivnosti s strani profesorjev. Tukaj bi se lahko vprašali, ali so profesorji obupali nad dijaki, ki vedno manj berejo, ali pa je podatek izkrivljen?

Po podatkih analiz v Knjiga in bralci VI, tudi profesorji pri pouku namesto obsežnih monografij vse pogosteje uporabljajo učne liste, digitalna e-gradiva in članke z digitalnih portalov. (Rupar, Blatnik, Kovač, Rugelj, 2019)

Graf 14: Kako pogosto profesorji med poukom spodbujajo dijake k branju

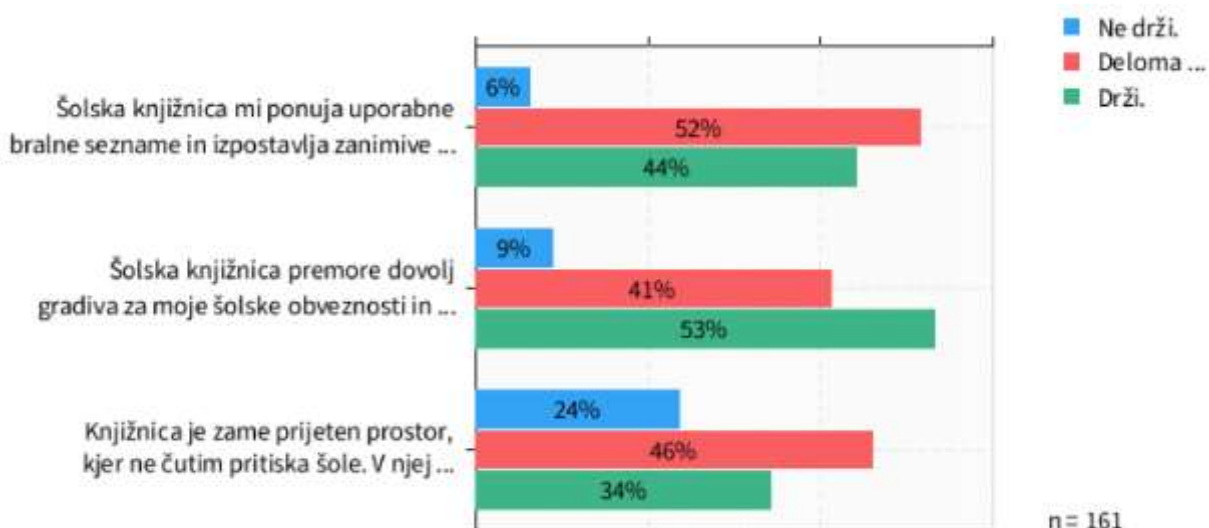
Vir: Planko, 2021

Vprašali smo jih tudi, če jim profesorji svetujejo, kje najti vire za različne šolske obveznosti. Po mnenju 67 % dijakov se to nikoli ne zgodi, redko ali včasih. 33 % dijakov je mnenja, da uporabne nasvete za pisanje seminarskih nalog podelijo pogosto in vedno. Prav tako nas je zanimalo, če profesorji kdaj šolsko snov pri pouku obogatijo z branjem zanimivih odlomkov iz različnih virov. 74 % dijakov meni, da profesorji nikoli, redko in včasih za ponazoritev snovi preberejo zanimive odlomke iz knjig ali drugih virov. 26 % jih je mnenja, da profesorji to storijo pogosto in vedno.

S 16. vprašanjem smo dijake povprašali po mnenju o šolski knjižnici. Zanimalo nas je, če opazijo uporabnost razstavljenih knjig in pripravljenih bralnih seznamov, pa tudi, ali ponudba gradiva ustreza. Ker naj bi knjižnica dijakom ponudila oporo in neke vrste umik od šole, nas je zanimalo, če jim prostor to ponuja. Kot prikazuje graf 15, se s trditvijo »Šolska knjižnica mi ponuja uporabne bralne seznane in izpostavlja zanimive naslove knjig« strinja 44 % dijakov, 52 % dijakov se s tem delno strinja in 6 % jih meni, da to ne drži. 53 % dijakov je mnenja, da

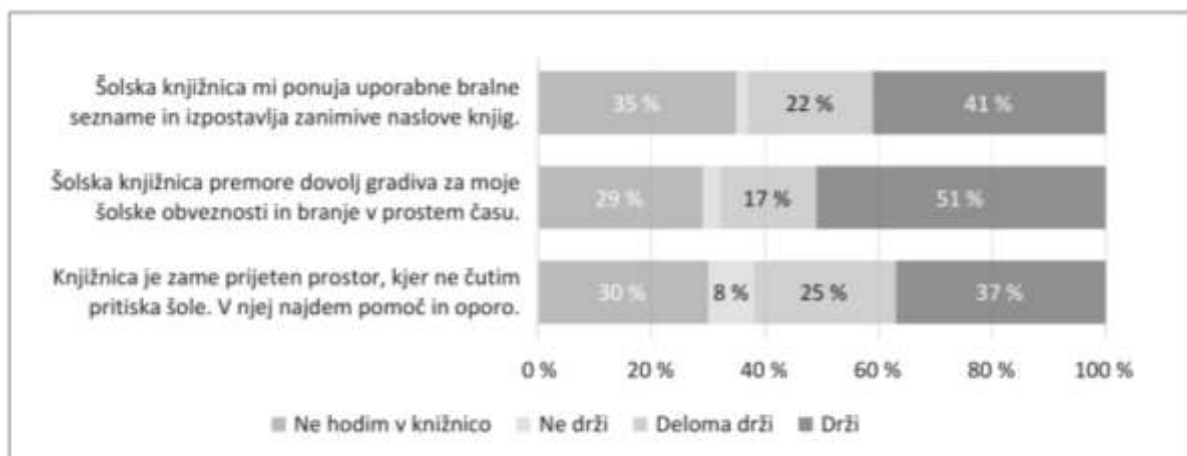
šolska knjižnica premore dovolj gradiva za njihove šolske obveznosti in branje v prostem času. S tem se delno strinja 41 % dijakov, 9 % dijakov pa meni, da to ne drži.

S trditvijo »Knjižnica je zame prijeten prostor, kjer ne čutim pritiska šole. V njej najdem pomoč in oporo.« se strinja 34 % dijakov, 46 % se s to trditvijo delno strinja, 24 % dijakov pa se s tem ne strinja. Iz rezultatov je razvidno, da približno dve tretjini dijakov ne hodi v knjižnico.

Graf 15: Mnenje dijakov o knjižnici (n= 161)

Vir: lasten

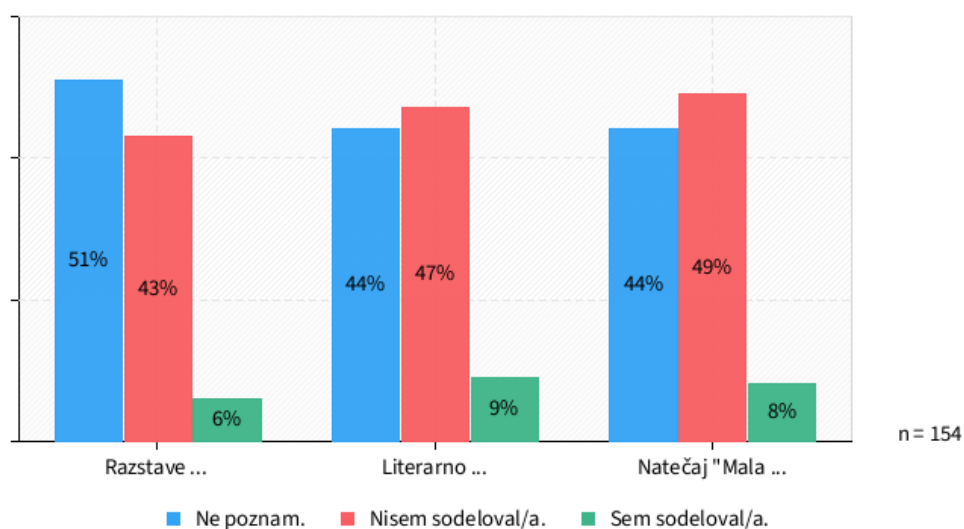
Graf 16: Mnenje dijakov o knjižnici leta 2019

Vir: Planko, 2021

V primerjavi z raziskavo 2019 so dijaki 2026 bolj seznanjeni z delovanjem knjižnice, pohvalijo uporabne naslove knjig in bralne sezname, prav tako je višji delež tistih (80 %), ki se v knjižnici počutijo prijetno. Ne glede na pozitivne rezultate, je obisk šolske knjižnice nižji kot pred leti.

Z 17. vprašanjem smo dijake povprašali o njihovi seznanjenosti z dejavnostmi šolske knjižnice. Zanimalo nas je, če so v preteklem šolskem letu pri katerih od naštetih dejavnosti tudi sodelovali. Podali smo tri dejavnosti: razstave književnikov in reševanje nagradnega knjižnega kviza, literarna srečanja z ustvarjalci, natečaj »Mala Veronika«. Dijaki so lahko izbirali med tremi različnimi odgovori »ne poznam«, »nisem sodeloval« in »sem sodeloval«. Iz grafa 17 lahko razberemo, da pri dejavnostih šolske knjižnice ni sodelovala približno polovica dijakov, prav tako približno polovica dijakov ni seznanjena z dejavnostmi šolske knjižnice. Tudi z natečajem »Mala Veronika«, ki je bil pred leti zelo znan, je seznanjenih le slaba polovica (46 %) dijakov. Največ dijakov je sodelovalo pri literarnem srečanju z ustvarjalci (9 %).

Pred obdobjem pandemije COVID-19 je na šoli potekalo več dejavnosti v povezavi s šolsko knjižnico. Vsako leto je udeležba nižja, tako da nekaterih projektov ne izvajajo več – npr. Medgeneracijski bralni klub in Bralni klub. Kot novost zadnjih let šolska knjižnica ponuja Športno bralno značko in Eko bralno značko.

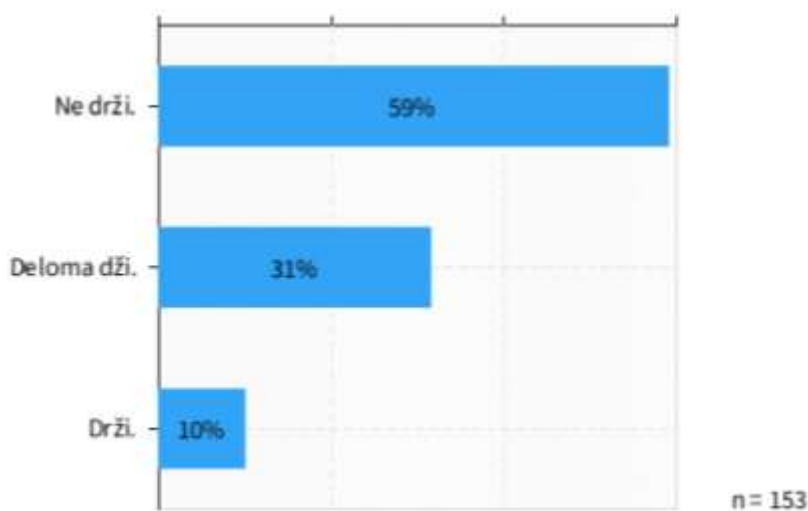

Graf 17: Poznavanje dejavnosti šolske knjižnice med dijaki in njihovo sodelovanje. (n= 154)

Vir: lasten

H5: Dijaki zaznavajo, da profesorji predstavljajo različne projekte in dejavnosti, povezane z branjem, vendar te dejavnosti na njihovo zanimanje za branje nimajo pomembnega vpliva – na tem mestu je hipoteza potrjena.

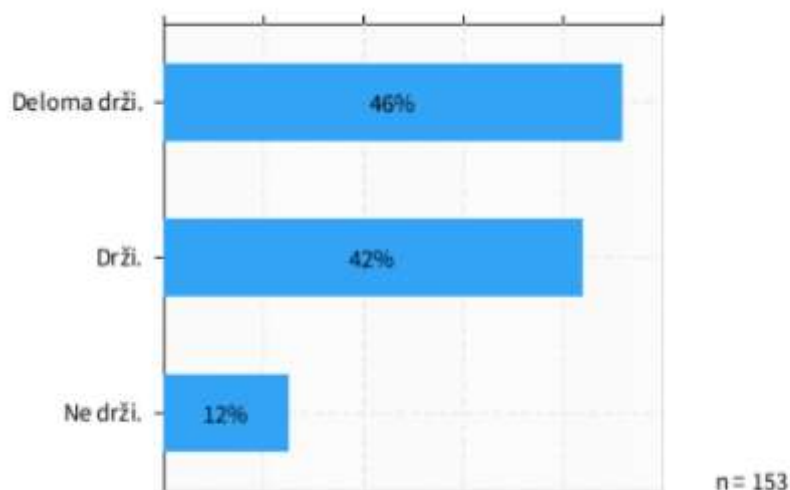
V zadnjem delu raziskave (18. vprašanje) nas je zanimalo, če je obisk splošne knjižnice v okviru projekta »Rastem s knjigo« v 1. letniku dijake spodbudil k dodatnemu branju knjig v prostem času (graf 18). Rezultati so pokazali, da 59 % dijakov projekt ni spodbudil k branju, 31 % dijakov pa je spodbudil delno. 10 % je tistih dijakov, ki menijo, da je projekt vplival na to, da sedaj pogosteje berejo knjige. Rezultat je primerljiv z rezultatom Plankove raziskovalne naloge. Kot očitvidci smo predlani ob obisku knjižnice ob zaključku projekta Rastem s knjigo, na lastne oči videli, kakšen odnos imajo nekateri dijaki do knjig. Ob odhodu iz knjižnice, so knjigo, ki so jo prejeli v dar zavrgli na različne načine. Nekateri so jo vrgli v koš, spet drugi so jo dali sošolki, ki rada bere, s posmehljivim tonom: »Beri dve knjigi hkrati.« Manjkajoči dijaki pa sploh ne pridejo naknadno po knjigo, ampak se norčujejo iz knjižnega darila.

Graf 18: Vpliv projekta Rastem s knjigo (n= 153)

Vir: lasten

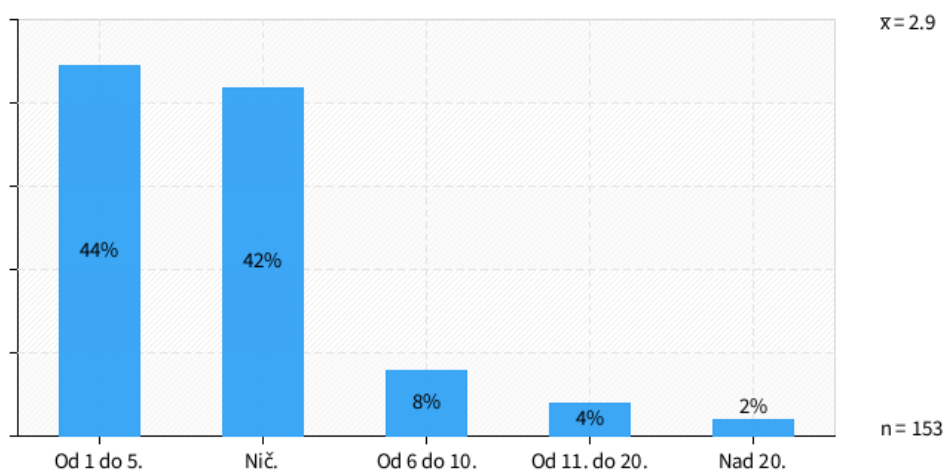
Poleg tega smo želeli preveriti, kaj dijaki menijo o vplivu branja, zato smo jih prosili, naj ocenijo trditev, da branje pozitivno vpliva na splošno razgledanost in razvoj kritičnega mišljenja. 42 % dijakov se strinja, da ima branje knjig pozitiven pomen, s tem se delno strinja 46 % dijakov, 12 % dijakov pa ni takšnega mnenja.

Graf 19: Ocena trditve, da branje knjig pozitivno vpliva na splošno razgledanost in razvoj kritičnega mišljenja (n= 153)

Vir: lasten

Pri zadnjem, 20. vprašanju, nas je zanimalo, koliko knjig so dijaki prebrali med poletnimi počitnicami 2026. V tem obdobju ni šolskih obveznosti in sklepamo, da imajo dijaki več prostega časa za različne aktivnosti, med drugim tudi za branje knjig. Iz grafa 20 je razvidno, da je 44 % dijakov odgovorilo, da je med poletnimi počitnicami prebralo od 1 do 5 knjig. Teh je po odstotkih tudi največ. Od 6 do 10 knjig je prebralo 8 % dijakov, od 11 do 15 knjig je prebralo 4 % dijakov, več kot 20 knjig pa je prebralo 2% dijakov oz. 3 dijaki. Med poletnimi počitnicami ni prebralo nobene knjige 42 % dijakov.

Graf 20: Količina prebranih knjig med letošnjimi počitnicami (n=153)

Vir: lasten

4.1 Izvirni prispevek k praksi in teoriji

Teoretični prispevek raziskave je v povezovanju treh področij: bralne kulture mladostnikov, digitalizacije branja in vpliva pandemije COVID-19. Praktični prispevek raziskave je namenjen predvsem šoli, profesorjem in šolski knjižnici. Ugotovitve lahko služijo kot podlaga za načrtovanje novih oblik spodbujanja branja, izbiro primernejših književnih vsebin, oblikovanje bralnih projektov ter iskanje načinov, s katerimi bi bilo mogoče branje približati dijakom kot osebno zanimivo dejavnost in ne zgolj kot šolsko obveznost.

Izvirni prispevek naloge izhaja iz primerjalne empirične analize bralnih navad dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje (SZKŠCE) v obdobju pred pandemijo (2019/20) ter po njej (2025/26). Raziskava nadgrajuje dosedanja spoznanja (npr. Planko, 2021) z ugotovitvijo, da je epidemija pospešila trend zmanjševanja zanimanja za branje, saj kar 73 % dijakov poroča, da po pandemiji bere manj, 62 % pa branje uvršča na dno pristočasnih dejavnosti. Glavni prispevek raziskave je razbijanje mitov o digitalnem branju – zoper pričakovanja (zavrnitev hipoteze H4) kar 74 % dijakov še vedno prisega na tiskane knjige pred elektronskimi, čeprav je splošna uporaba e-knjig v padcu. Naloga tako ponuja konkreten empirični vpogled v vrzel med deklarativnim zavedanjem o pomenu branja (88 % dijakov priznava pozitiven vpliv na razgledanost in kritično mišljenje) ter dejanskim vedenjem v praksi.

Predpostavka ni bila, da je digitalizacija nujno povzročila zmanjšanje branja. Novejše raziskave namreč kažejo, da se bralne prakse mladih spreminjajo in se vse bolj oblikujejo med fizičnimi in digitalnimi prostori (Ferk, 2025). Zato bo pomemben del raziskave ugotavljanje, ali dijaki zgolj berejo manj knjig ali pa se je predvsem spremenil način, namen in oblika njihovega branja.

4.2 Sklepne ugotovitve

Raziskovalna naloga na stičišču bralne pismenosti, bralne kulture in digitalizacije mladostnikov ponuja vpogled v spreminjajoče se bralne navade dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje ter odpira pomembna vprašanja o učinkovitosti sodobnih pedagoških in knjižničnih praks. Teoretična izhodišča poudarjajo nezamenljiv pomen branja za osebni, intelektualni in socialni razvoj mladostnika ter razmejujejo branje kot pristočasni užitek od branja kot šolske obveznosti. Empirični del ta spoznanja neposredno potrjuje in nadgrajuje s primerjavo

stanja pred pandemijo COVID-19 ter po njej, pri čemer se jasno kažejo izzivi, ki jih prinašajo digitalni mediji in spremenjene prostočasne prioritete mladih.

Podatki razkrivajo izrazit razkorak med zavedanjem in praksi: čeprav se velika večina dijakov zaveda, da branje pozitivno vpliva na splošno razgledanost ter razvoj kritičnega mišljenja, jih več kot polovica branje uvršča na samo dno svojih prostočasnih interesov, prednost pa dajejo druženju s prijatelji in družbenim omrežjem. S primerjavo podatkov »predpandemskega« obdobja ugotavljamo zmanjšanje izposoje v šolski knjižnici ter splošno zmanjšanje časa, namenjenega branju knjig.

Preverjanje zastavljenih hipotez prinaša ključna spoznanja za razumevanje sodobne bralne kulture dijakov. Potrjeni sta bili hipotezi H1 in H2, saj dijakinje v povprečju berejo več kot dijaki, poglavitni razlog za branje pri večini pa ostajajo šolske obveznosti oziroma ocene. Prav takšni so rezultati potrdili hipotezo H3, ki navaja, da več kot polovico dijakov branje kot prostočasna dejavnost več ne zanima. Izredno opazno je potrjena tudi hipoteza H6, saj je potrdilo kar tri četrtine dijakov, da po pandemiji COVID-19 berejo manj kot pred njo. Enako se je potrdila hipoteza H5, saj dijaki sicer prepoznavajo različne šolske projekte in spodbude profesorjev, vendar ti ne vplivajo bistveno na dvig njihovega zanimanja za branje. Po drugi strani je bila odločno ovržena hipoteza H4, ki je predvidevala, da dijake bolj pritegnejo elektronske različice knjig. Velika večina dijakov namreč še vedno izrecno daje prednost tiskani knjigi pred e-knjigo, kar pomeni, da padec bralne kulture ne izhaja iz nepripravljenosti na branje tiskanega gradiva ali večje želje po digitalnih knjižnih formatih, temveč iz pomanjkanja časovne posvečenosti in močne konkurence drugih prostočasnih medijev.

Pri interpretaciji rezultatov je treba upoštevati določene metodološke omejitve raziskave, kar omogoča objektivno in samokritično presojo pridobljenih ugotovitev. Ker je bil vzorec omejen na dijake Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje, pridobljenih rezultatov ni mogoče neposredno posplošiti na celotno populacijo slovenskih srednješolcev. Dodatno omejitev predstavlja časovna primerjava dveh različnih generacij, saj razlike med rezultati ne odražajo zgolj neposrednih posledic pandemije COVID-19, temveč tudi širše generacijske spremembe, pospešen razvoj digitalnih tehnologij ter spreminjajoče se šolsko okolje. Subjektivna narava anketnega raziskovanja obenem prinaša možnost izkrivljanja podatkov zaradi različnega razumevanja osnovnih pojmov, kot sta »branje« ali »bralna kultura«, ter zaradi odvisnosti od pripravljenosti dijakov za iskreno poročanje o lastnih navadah.

Izvirni prispevek naloge k stroki in praksi se odraža v dragoceni longitudinalni primerjavi lokalnega okolja, ki podira določene stereotipe o preferencah generacije Z do e-knjig ter razkriva precejšen komunikacijski šum med šolo in dijaki. Raziskava jasno opozarja na vrzel med prizadevanji profesorjev ter zaznavanjem dijakov, saj večina dijakov meni, da jih šola ne spodbuja dovolj k branju, kljub temu da profesorji izvajajo različne dejavnosti. Naloga s tem ponuja konkreten empirični temelj za preoblikovanje šolskih knjižničnih in pedagoških strategij ter opozarja na zmanjšano učinkovitost nekaterih ustaljenih projektov, kot je »Rastem s knjigo«.

Pridobljene ugotovitve nakazujejo jasne smeri za nadaljnje raziskovanje in praktično uporabo. V raziskovalnem smislu bi bilo smiselno analizo razširiti na druge srednješolske programe in regije ter uporabiti kvalitativne metode z dijaki in poglobljene intervjuji s profesorji, ki bi podrobneje pojasnili vzroke za komunikacijski odmik ter razloge za odklonilen odnos do določenih knjižnih daril. V praksi pa ugotovitve narekujejo še večjo aktualizacijo promocije branja: preusmeritev informiranja na spletne kanale in družbena omrežja, kjer dijaki že sedaj v največji meri iščejo knjižna priporočila, posodobitev domačega branja z vsebinami, ki bolj ustrezajo interesom mladih (npr. ljubezenski romani, kriminalke in znanstvene vsebine), ter prenovo izvedbe promocijskih projektov z več poudarka na grajenju spoštljivega odnosa do knjige.

5. ZAKLJUČEK

Na osnovi rezultatov ankete, analize predhodnih raziskav, virov ter intervjujev smo oblikovali strateške usmeritve z jasno opredeljenimi dejavnostmi. Cilji strateških usmeritev dviga bralne pismenosti in bralne kulture dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje so zasnovani tako, da presegajo tradicionalne, pogosto toge oblike spodbujanja branja ter šolsko knjižnico in pouk preoblikujejo v sodobno, dijakom privlačno okolje. V šolski knjižnici Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje izvajajo veliko dejavnosti. Med drugim bi radi pohvalili šolsko knjižnico Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje, ker:

se zanima za novosti na knjižnem trgu,
mlade in zaposlene spodbuja h branju,
upoštevava bralne interese mladih,
se povezuje z različnimi profili profesorjev,
izvaja medpredmetne učne situacije,
v kolikor finančne zmožnosti omogočajo, deluje ažurno pri nabavi novitet,
skrbi za nabavo in promocijo strokovnih in poljudnih revij,
zagotavlja vire za profesorje: knjige in učbenike,
prireja zanimive razstave,
izvaja literarne dogodke,
promovira literarno ustvarjanje dijakov,
objavlja dijaška dela na panojih ter v šolskem glasilu Virus,
se prizadeva povezovati ljudi, mrežiti, vzpostavlja socialno mrežo,
imajo tu mladi in stari obiskovalci možnost zaupnih pogovorov,
je tu mir...

Knjižničarki sta nam navedli kar precej bralnih projektov oz. dejavnosti (Bralni klub, Učiteljev izziv, Bralna značka, objave na spletu v vezi novosti v knjižnici), ki pa so zamrli ali pa niso prišli do izraza oz. so tudi profesorji nad neudeležbo v teh projektih obupali. Predlagamo, da se intenzivno posodobijo pedagoški pristopi in žanrska prilagoditev pri pouku v vezi bralne kulture. Ker dijaki kot poglavitni razlog za branje navajajo šolske obveznosti, bi bilo potrebno to izkoristiti za postopno grajenje notranje motivacije z vpeljavo kratkih odlomkov iz knjig, ampak vsebinsko bogatih. Dijaki nimajo več tolike koncentracije kot generacije pred njimi.

Veliko je odvisno tudi od posameznega profesorja. Kako navduši dijake. Ali je motivator? Tisti, ki imajo ta dar, naj izmenjajo izkušnje in primere dobre prakse med strokovnimi delavci šole. Najbolje da to naredijo ob jutranjem čaju ali kavici, ob promociji prebrane dobre knjige. Dvig bralne pismenosti ni le naloga profesorjev slovenščine, temveč celotnega šolskega osebja. Navajamo primer iz pouka zgodovine: dijakom preberemo odlomek o Hitlerju iz knjige Zgodbe s semeni upanja. Odlomek se prebere tako doživeto, da se vmes dijaki zaradi vživetosti v situacijo celo prestrašijo in sočustvujejo z nacističnim voditeljem itd. Po izvedeni učni uri, je vsako leto naval dijakov v šolski knjižnici. Dijaki si izposojajo knjige o tem voditelju, knjige o psihologiji človeka, knjige o različnih osebnostih, literaturo poznavanja človekove mimike, avtobiografije znanih osebnosti itd.

Raziskava je potrdila da bi bilo potrebno že ustaljene projekte, ki ne dosegajo več pravega učinka (npr. Rastem s knjigo), vsebinsko prenoviti in dopolniti z novimi oblikami dela. Mogoče bi bilo potrebno spremeniti le časovnico tega projekta. SZKŠCE ga izvede šele proti koncu šolskega leta, ko je največ ocenjevanj in mladi res ne utegnejo poseči še po dodatni literaturi, kljub zanimivi vsebini.

Vse kar je malce nenavadno, mladi običajno radi sprejmejo – predlagamo vpeljavo projekta Noč knjige, ki je poznana v osnovnih šolah. V sklopu te noči poleg branja, potekajo običajno še zelo pestre delavnice, ki pritegnejo mlade h sodelovanju.

Marsikdo od dijakov veliko potuje. Omogočimo jim potopisna predavanja v šolski knjižnici. Preprosta – na njihovem nivoju. Dijak – dijaku. Ob tem bi lahko knjižničarka ali profesorica geografije, zgodovine, angleščine, nemščine, slovenskega jezika oz. katerikoli profesor, ki rad potuje in ima izkušnje delil njeno/njegovo zgodbo. Hkrati bi lahko promovirali knjige – potopise iz šolske knjižnice v obliki razstave.

Upamo, da se bodo bralne navade mladih povsod po Sloveniji izboljšale, ne glede na trenutno situacijo, ki ni ravno rožnata. Opažamo, da tudi zrela populacija ne bere več toliko, kot pred leti, kot pred pandemijo COVID-19. Branje je v upadu, kar smo pri raziskovanju spoznali tako pri analizi teoretičnih virov, kot pri empiričnem delu raziskave.

Kot zadnje predlagamo v sklopu izvedbe predmeta Aktivno državljanstvo, izvedbo projekta Nacionalnega meseca skupnega branja, z letošnjo temo: Branje je veselje. NIJZ vabi vrtce, šole, knjižnice, knjigarne, društva in druge organizacije, da v tem času odprejo prostor za branje kot prijetno, sproščujoče in povezovalno izkušnjo. Ne gre za to, koliko preberemo, temveč kako beremo – skupaj, z užitkom, brez pritiska in z možnostjo izbire.

Menimo, da bi predlagane vsebine lahko izvedli tudi medgeneracijsko v Domu ob Savinji in v Domu sv. Jožefa v Celju. Predlogi so sledeči: glasno branje dijakov oskrbovancem (izbira knjige bi bila v domeni mladih ali pa oskrbovancev; lahko bi prebrali kakšno oskrbovančevo pismo, pisma njihovih prijateljev, pisma domačih še iz mladih dni, mogoče njihov dnevnik...).

Mogoče bi druženje potekalo v jedilnici šole, kjer bi iz knjižnice dijaki prinesli knjige »po naročilu«. »Meni« bi bila ena ali več knjig ali revij, po izboru starejših občanov. V kolikor »Meni« ne bi ustrezal naročniku, bi imel možnost zahtevati druge vrste literaturo.

Vsako druženje bi izvajali v manjših skupinah, zaradi večjega udobja in boljše komunikacije med sodelujočimi. Poleg branja ali pogovorov o prebranem, bi lahko izvedli tudi pogovore raznih vsebin, ki bi bile iz njihovega življenja oz. v povezavi z branjem:

Kaj ste pa vi brali kot mali?,

Prepovedane poezije vaše mladosti,

Prepovedane knjige vaše mladosti,

Kaj se je bralo, da je še za politiko ostalo?,

Kako sem se naučil/a brati?,

Bralne tehnike pri mojih otrocih,

Razlike med našo in vašo generacijo: + in -,

Kaj lahko naučim »tamlade«?,

Je v knjigah res vse res?,

Katera knjiga me je najbolj navdušila in katera najbolj prestrašila?,

Ali medicinski priročniki držijo?,

Kozmetična priporočila »po knjigah« - nekoč in danes,

Ljudska zdravila naše mladosti.

Poleg že omenjenih pobud se nam zdi smiselno razmisliti tudi o vlogi sodobnih digitalnih orodij, ki jih dijaki dnevno uporabljajo, a jih šola za promocijo branja še vedno premalo izkorišča. Raziskava je namreč pokazala, da dijaki knjižna priporočila v veliki meri iščejo prav na družbenih omrežjih, zato bi bilo smiselno vzpostaviti šolski bralni profil na Instagramu ali TikToku, ki bi ga soustvarjali dijaki sami – s kratkimi videoposnetki o prebranih knjigah, citati, ki so jih nagovorili, ali priporočili za sošolce. Tovrstna oblika promocije bi bila dijakom bližja od klasičnih bralnih seznamov, obešenih na oglasni deski knjižnice, hkrati pa bi krepila tudi njihove digitalne in komunikacijske kompetence, kar je skladno s sodobnimi izobraževalnimi smernicami. Profesorji bi lahko pri tem sodelovali zgolj v vlogi mentorjev, medtem ko bi vsebinsko in oblikovno vodstvo prevzeli dijaki sami, kar bi povečalo njihov občutek lastništva nad projektom.

Zanimiva možnost je tudi vpeljava zvočnih knjig in podkastov z literarno vsebino, saj mladi vse pogostejše posegajo po avdio vsebinah med vsakodnevnimi opravili – potjo v šolo, športom, sprehodom ali celo med pripravo na spanje. Zvočna knjiga dijaku ne odvzame dodatnega časa, temveč ga zapolni na način, ki ga tako ali tako že preživlja, zato bi lahko predstavljala vstopno točko za tiste, ki jim branje v klasičnem, tiskanem pomenu predstavlja prevelik napor ali jim primanjkuje koncentracije, kot smo ugotovili tudi v empiričnem delu naloge. Šolska knjižnica bi lahko dijakom omogočila dostop do izbranih zvočnih knjig prek brezplačnih spletnih platform ter jih redno predstavljala na svojih objavah.

Predlagamo tudi vzpostavitev vloge tako imenovanih bralnih ambasadorjev med dijaki – posameznikov, ki so navdušeni bralci in bi lahko enkrat mesečno v razredu na kratko, v petih minutah, predstavili knjigo, ki jih je resnično pritegnila. Vrstniško priporočilo ima namreč pogosto večjo težo kot priporočilo profesorja ali knjižničarke, kar so nakazale tudi naše ugotovitve o tem, komu dijaki najbolj zaupajo pri izbiri knjig za prostočasno branje. Bralni

ambasadorji bi lahko svoja priporočila oblikovali tudi v pisni obliki za šolsko glasilo Virus, s čimer bi se povezala digitalna in tiskana razsežnost promocije branja.

Glede na to, da dijaki po naših podatkih najraje posegajo po ljubezenskih romanih, kriminalkah in trilerjih ter znanstveno-fantastičnih vsebinah, predlagamo tudi vsebinsko prenovo knjižničnih polic oziroma vzpostavitev tematskih bralnih kotičkov, urejenih po žanrih in ne zgolj po abecednem redu avtorjev. Tak pristop bi dijakom olajšal iskanje njim ljubih vsebin in zmanjšal občutek, da je knjižnica namenjena predvsem šolskim obveznostim.

Menimo, da bi bilo koristno okrepiti tudi sodelovanje s starši, saj družinsko okolje pomembno vpliva na bralne navade otrok že od zgodnjega otroštva, kar smo izpostavili tudi v teoretičnem delu naloge. Šola bi lahko na roditeljskih sestankih starše seznaniła s pomenom domačega bralnega zgleda ter jim ponudila konkretne, praktične napotke, kako otroke spodbuditi k branju brez pritiska in prisile, na primer s skupnim obiskom knjižnice ali z obujanjem družinskega branja pred spanjem.

Predlagamo tudi organizacijo krajših delavnic za profesorje vseh predmetov, na katerih bi izmenjali izkušnje in primere dobre prakse pri vpletanju branja v pouk, saj je raziskava pokazala, da dvig bralne pismenosti ni le naloga profesorjev slovenščine. Tovrstne delavnice bi lahko potekale v sklopu že ustaljenih strokovnih aktivov ali kolegalnih srečanj, brez dodatnih finančnih stroškov za šolo.

Ne nazadnje predlagamo uvedbo tako imenovanih »knjižnih menjav« oziroma bralnega kotička v avli šole, kjer bi dijaki lahko brezplačno odložili in odnesli knjige, ki jih ne potrebujejo več. Tovrstna oblika kroženja knjig je hkrati trajnostna in dijakom blizu, saj ne zahteva finančnega vložka, temveč zgolj pripravljenost za deljenje ter nekaj organizacijskega truda knjižničark.

Vse naštetе pobude so zasnovane tako, da jih je mogoče uresničiti postopoma, brez večjih finančnih sredstev in brez korenite spremembe obstoječe organizacije pouka. Njihov skupni imenovalac je poskus, da bralno kulturo iz obveznosti znova premaknemo v polje osebnega zanimanja in užitka ter da dijakom Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje pokažemo, da je branje lahko sodoben, prijeten in povezovalen del njihovega vsakdana, ne pa zgolj ocena v redovalnici.

Ob tem velja opozoriti, da naše ugotovitve niso osamljene, temveč se skladajo tudi z novejšimi domačimi raziskavami bralnih navad generacije Z (npr. Ferk, 2025), ki prav tako opozarjajo na premik od dolgotrajnega, poglobljenega branja k razdrobljenim, hitro dostopnim vsebinam. Razlika med deklarativnim odnosom do branja in dejanskim vedenjem dijakov, ki smo jo izpostavili že v poglavju o izvirnem prispevku naloge, tako ni zgolj lokalna posebnost SZKŠCE, temveč širši družbeni pojav, na katerega opozarjajo tudi mednarodne raziskave PISA. To pomeni, da rešitev ne gre iskati zgolj v posamičnih, enkratnih akcijah, temveč v sistematičnem, dolgoročnem in medgeneracijskem pristopu, ki povezuje šolo, knjižnico, starše in širšo lokalno skupnost.

Predlagamo tudi vzpostavitev preprostega sistema priznanj za najbolj zavzete bralce znotraj posameznega oddelka, na primer v obliki simbolične pohvale ali diplome ob koncu šolskega leta, ki bi jo podelili razredniki. Tovrstno priznanje ne bi smelo biti tekmovalne narave, temveč naj bi predvsem opogumilo tiste dijake, ki sicer redno berejo, a njihov trud ostaja neopažen, saj šola tradicionalno nagraduje predvsem učni uspeh, ne pa tudi bralnih navad kot takih.

Zavedamo se, da nobena od naštetih pobud sama zase ne bo bistveno spremenila trenutnega stanja, ki smo ga v raziskavi opisali kot zaskrbljujoče. Vendar pa verjamemo, da premišljeno in postopno združevanje več manjših, dijakom prijaznih sprememb lahko dolgoročno prispeva k temu, da bo branje na Srednji zdravstveni in kozmetični šoli Celje znova postalo to, kar je za Manco Košir vedno bilo – potovanje vase in v svet, ne pa le ena izmed mnogih šolskih obveznosti. Prepričani smo, da bo šele kombinacija sistemskih ukrepov, osebnega zgleda profesorjev in staršev ter iskrenega upoštevanja dijaških interesov omogočila, da bo prihodnja generacija dijakov na vprašanje o svoji bralni navadi odgovarjala drugače, kot so odgovarjali njihovi vrstniki v tej raziskavi.

Navedli smo nekaj predlogov, ki jih bodo lahko uresničili dijaki Srednje zdravstvene in kozmetične šole v bodoče. Čebelarji pravijo: »Naj medi«, mi pa, da naj se bere knjiga, revija, časopis itd. zato, da se širi raven bralne kulture in bralne pismenosti na višji nivo. Ne zaradi PISE, zaradi nas – ljudi – bralcev.

6. SEZNAM LITERATURE IN VIROV

1. *Bralna pismenost kot izziv in odgovornost* (1. izd., str. 292). (2016). Pedagoška fakulteta. https://www.pef.uni-lj.si/wp-content/uploads/2022/07/Bralna-pismenost_Posvet-PeF-2016.pdf
2. Carr, N. (2011). *Plitvine: kako internet spreminja naš način razmišljanja, branja in pomnjenja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
3. Chalari, M., in Vryonides, M. (2022). Adolescents' reading habits during COVID-19 protracted lockdown: to what extent do they still contribute to the perpetuation of cultural reproduction? *International Journal of Educational Research*, 115, 102012. Pridobljeno: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0883035522000908>
4. Ferk, K. (2025). Bralne prakse generacije Z v Sloveniji: med fizičnimi prostori in digitalnimi platformami. *Knjižnica*, 69 (2–3), 33–73. Pridobljeno: <https://journals.uni-lj.si/knjiznica/article/view/23071/19780>
5. Fischer, S. R. (2003). *A History of Reading*. London: Reaktion Books. Pridobljeno: <https://books.google.si/books?id=alw539DL-LcC&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false>
6. Furedi, F. (2017). *Moč branja: od Sokrata do Twitterja*. Ljubljana: UMco.
7. Gerčar, J., Kovač, M., Blatnik, A., & Rugelj, S. (2024). *Knjiga in bralci VII: bralna kultura in nakupovanje knjig v Sloveniji v letu 2024* (1. natis, str. 291). UMco.
8. Grilc, U. (2017). Razpoka v slovenski bralni kulturi. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, K. (b. d.). Povezovanje, sodelovanje, skupnosti: ustvarimo državo bralcev: zbornik referatov = Connection, collaboration, communities. 455. Pridobljeno: <https://video.arnes.si/watch/JcXI5HPYYqha>
9. Grosman, M. (2004). *Zagovor branja: bralec in književnost v 21. stoletju* (Let. 4, str. VI, 310). Sophia.
10. Haramija, D., Fras Popović, S., Pečjak, S., Ivanuš-Grmek, M., Javrh, P., Jančič Hegediš, P., Jug, T., Kovač, M., Licardo, M., Mithans, M., Puncer, M., Šek, P., Švab, K., Usenik, J., Vilar, P., Voršič, I., & Ograjšek, S. (2025). *Bralni vzori: bralne navade strokovnih*

- delavcev v vrtcih, šolah ter knjižnicah* (1. izd.). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/968>
11. Kepić Mohar, A. (2021). *Nevidna moč knjig: branje in učenje v digitalni dobi* (1. izd., str. 134). Cankarjeva založba
 12. Kovač, M. (2020). *Berem, da se poberem: 10 razlogov za branje knjig v digitalnih časih* (1. izd., str. 151). Mladinska knjiga.
 13. Kum, E. Bralne navade slovenskih srednješolcev iz jugovzhodne regije s poudarkom na času po pandemiji Covid-19. Pridobljeno: <https://ebooks.unilj.si/ZalozbaUL/catalog/view/350/668/7615>
 14. Lavrič, M., Flere, S., Tavčar Krajnc, M., Klanjšek, R., Musil, B., Naterer, A., Kirbiš, A., Divjak, M., & Lešek, P. (2011). *Mladina 2010: družbeni profil mladih v Sloveniji* (1. izd., str. 599). Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino; Aristej. http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/slike/mladina_2010/Mladina2010-2.pdf
 15. Mangen, A., Walgermo, B. R., in Brønnevik, K. (2013). Reading linear texts on paper versus computer screen: Effects on reading comprehension. *International Journal of Educational Research*, 58, 61–68. Pridobljeno: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3035466>
 16. Manguel, A. (2000). *Zgodovina branja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
 17. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2020). Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Pridobljeno: <https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nacionalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/>
 18. OECD. (2019). PISA 2018 Results. Volume II: Where All Students Can Succeed. Paris: OECD Publishing. Pridobljeno: https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2018-results-volume-ii_b5fd1b8f-en.html
 19. OECD. (2023). PISA 2022 Results. Volume I and II – Country Notes: Slovenia. Paris: OECD Publishing. Pridobljeno: https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/slovenia_a325fb1f-en.html
 20. Packialakshmi, K., Varghese, L. S., in Thenesha, K. (2021). Reading habits in digital era during lockdown among adolescent. *Indian Journal of Science and Technology*,

- 14(29), 2420–2426. Pridobljeno: <https://indist.org/articles/reading-habits-in-digital-era-during-lockdown-among-adolescent>
21. Pečjak, S. (2021). Bralna kultura s psihološke in z vzgojno-izobraževalne perspektive. *Revija za elementarno izobraževanje*, 14, 461–483. Pridobljeno <https://journals.um.si/index.php/education/sl/article/view/1618>
22. Pečjak, S., & Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije (2., razširjena in dopolnjena izd., str. 423)*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
23. Planko, M. (2021). Bralne navade generacije Z: primer uporabnikov knjižnice Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje. *Knjižnica*, 65(1–2), 79–110. Pridobljeno: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-AITMIIHP/9527d0b7-7d5c-4d15-8bfa-77da7f435a2f/PDF>
24. Povezovanje, sodelovanje, skupnosti: ustvarimo državo bralcev: zbornik referatov (str. 174–217). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. Pridobljeno: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-0ZRHCRHS>
25. Rupar, P., Blatnik, A., Kovač, M., & Rugelj, S. (2019). *Knjiga in bralci VI: bralna kultura in nakupovanje knjig v Sloveniji v letu 2019 (1. natis, str. 228)*. UMco.
26. Spitzer, M. (2016). *Digitalna demenca: kako spravljamo sebe in svoje otroke ob pamet*. Celovec: Mohorjeva.
27. *Srednja zdravstvena in kozmetična šola Celje. (2019/20). Letopis Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje. Letopis.*
28. *Srednja zdravstvena in kozmetična šola Celje. (2020/21). Letopis Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje. Letopis.*
29. *Srednja zdravstvena in kozmetična šola Celje. (2021/22). Letopis Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje. Letopis.*
30. *Srednja zdravstvena in kozmetična šola Celje. (2022/23). Letopis Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje. Letopis.*
31. *Srednja zdravstvena in kozmetična šola Celje. (2023/24). Letopis Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje. Letopis.*
32. *Srednja zdravstvena in kozmetična šola Celje. (2024/25). Letopis Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje. Letopis.*
33. *Srednja zdravstvena in kozmetična šola Celje. (2025/26). Letopis Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje. Letopis.*

34. Švec, N. (1995). Bralne navade. Knjižnica, 39 (4), 57–84. Pridobljeno
<https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-XAGGYB88>
35. Wolf, M. (2007). Proust and the Squid: The Story and Science of the Reading
Brain. New York: HarperCollins. Pridobljeno na:
[https://www.academia.edu/658390/Proust_and_the_Squid_The_Story_and_the_Sci
ence_of_the_Reading_Brain](https://www.academia.edu/658390/Proust_and_the_Squid_The_Story_and_the_Science_of_the_Reading_Brain)
36. Zwitter, S. (2012). *Pedagoško delo v šolski knjižnici*. Ljubljana: Modrijan.

7. PRILOGA

7.1 Anketa o bralnih navadah - SZKSCE - 2026

1 - Spol.

Moški.

Ženski.

2 - Kateri letnik si letos obiskoval na SZKSCE - 2025/26?

1.

2.

3.

3 - Kako preživljaš prosti čas? Razvrsti dejavnosti od 1 do 6 glede na čas, ki jim ga nameniš. (1= največ časa, 6= najmanj časa)

Internet/Družbena omrežja.

Branje knjig.

Gledanje televizije.

Igranje videoiger.

Druženje in zabava s prijatelji.

Šport in rekreacija

4 - Koliko časa na teden posvetiš dejavnosti, ki so jo postavil/a na prvo mesto?

5 - Koliko časa na teden nameniš branju knjig?

6 - Kakšna je navada tvojega branja knjig?

Berem redno, skoraj vsak dan preberem kakšno knjigo.

Pogosto (skoraj vsak teden) berem knjige, običajno berem več med vikendom, ko imam več časa.

Občasno (nekajkrat na leto) preberem kakšno knjigo, če me vsebina pritegne.

Med šolskim letom berem samo, kar nam predpišejo profesorji, med počitnicami pa preberem še kakšno knjigo.

Berem samo tisto, kar nam predpišejo profesorji, sicer pa ne berem knjig.

7 - Kakšen tip knjig najraje bereš? Lahko označiš več odgovorov.

Zgodovinski roman.

Ljubezenski roman.

Kriminalke in trilerji.

Znanstvena fantastika.

Fantazija.

Grozljivke.

Biografije in avtobiografije.

Priročniki in strokovna dela iz medicine/kozmetike/nege.

Priročniki za osebno rast.

Potopisi.

Kuharski recepti.

Okultizem.

8 - Za katero obliko branja bi se odločil/a, če bi za isti naslov imel/a na izbiro tiskano knjigo in elektronsko knjigo.

Tiskana knjiga.

Elektronska knjiga.

9 - Kje dobiš knjige za prostočasno branje?

V knjižnici v domačem kraju.

Ne berem v prostem času.

V šolski knjižnici.

Kupim jih. Imam jih doma.

Sposodim si jih od prijatelja, sošolca, itd.

Uporabim e-knjigo.

Drugo.

10 - Kdo ali kaj te prepriča, da v svojem prostem času bereš knjige? Možnih je več odgovorov
Zanimiva tema, zanimiv naslov.

Prijatelji.

Profesorji.

Družinski člani.

Mediji.

Knjižničarki.

Bralni sezname, izpostavljene knjige v šolski knjižnici.

Drugo.

Ne berem v prostem času.

11 - Ali bereš več ali manj kot pred pandemijo COVID-19?

Berem več.

Berem manj.

12 - Ali meniš da je pandemija COVID-19 vplivala na tvojo bralno kulturo?

Da.

Ne.

Ne vem, kaj pomeni bralna kultura.

13 - Ali internet in družbena omrežja kdaj uporabiš tudi za iskanje knjig?

Ne, družbena omrežja in internet uporabljam zgolj za sprostitve in klepet s prijatelji.

Da, preko objav slik in klepeta s prijateljskimi družbenimi omrežji.

Da, z uporabo spletnih iskalnikov (Google itd.), spletnih knjigarnah, bralnih portalih itd.

14 - Ali te šola spodbuja k branju?

Da.

Ne.

15 - Kako pogosto te profesorji med poukom spodbujajo k branju?

	Nikoli.	Redko.	Včasih.	Pogosto.	Vedno.
Med poukom nam profesorji priporočajo v branje zanimive naslove knjig, revij, člankov itd.					
Ko v šoli izberem temo za seminarske naloge in ustno predstavitev, od profesorjev dobim nasvete o tem, ...					
Za ponazoritev snovi nam profesorji med poukom preberejo kakšen zanimiv odstavek iz knjig ali drugih virov.					

16 - Kakšno je tvoje mnenje o šolski knjižnici? Možnih je več odgovorov.

	Ne drži.	Deloma drži.	Drži.
Šolska knjižnica mi ponuja uporabne bralne sezname in izpostavlja zanimive naslove knjig.			
Šolska knjižnica premore dovolj gradiva za moje šolske obveznosti in branje v prostem času.			
Knjižnica je zame prijeten prostor, kjer ne čutim pritiska šole. V njej najdem pomoč in oporo.			

17 - Ali si seznanjen/a z delovanjem šolske knjižnice?

	Ne poznam.	Sem sodeloval/a.	Nisem sodeloval/a.
Razstave književnikov in reševanje nagradnega kviza.			
Literarno srečanje z ustvarjalci literature.			
Natečaj "Mala Veronika".			

18 - Obisk splošne knjižnice v okviru projekta »Rastem s knjigo« v 1. letniku me je spodbudil, da večkrat preberem kakšno knjigo...

Drži.

Deloma dži.

Ne drži.

19 - Ocenjujem, da branje knjig pozitivno vpliva na mojo splošno razgledanost in razvoj kritičnega mišljenja.

Drži.

Deloma drži.

Ne drži.

20 - Koliko knjig si prebral/a oz. še nameravaš prebrati do konca teh poletnih počitnic?

Od 1 do 5.

Od 6 do 10.

Od 11. do 20.

Nad 20.

Nič.